

Ympäristövaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019 (HE 123/2018 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 22.10.2018.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Armi Liinamaa, valtiovarainministeriö
- kansainvälisten asiain neuvos, pääsihteeri Annika Lindblom, ympäristöministeriö edustaen kestävän kehityksen toimikuntaa
- hallitusneuvos Marika Paavilainen, valtioneuvoston kanslia
- ympäristöneuvos Saara Bäck, ympäristöministeriö
- ympäristöneuvos Päivi Gummerus-Rautiainen, ympäristöministeriö
- ympäristöneuvos Tarja Haaranen, ympäristöministeriö
- neuvotteleva virkamies Pirkko Heikinheimo, ympäristöministeriö
- ylimetsänhoitaja Pirkko Isoviita, ympäristöministeriö
- ympäristöneuvos Mikko Kuusinen, ympäristöministeriö
- asuntoneuvos Tommi Laanti, ympäristöministeriö
- yli-insinööri Katja Outinen, ympäristöministeriö
- neuvotteleva virkamies Ville Schildt, maa- ja metsätalousministeriö
- rakennusneuvos Ritva Kivi, opetus- ja kulttuuriministeriö
- neuvotteleva virkamies Vesa Pekkola, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylijohtaja Hannu Rossilahti, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus
- luontopalvelujohtaja Timo Tanninen, Metsähallituksen luontopalvelut
- asuntoasiantuntija Laura Hassi, Suomen Kuntaliitto
- toiminnanjohtaja Jouni Parkkonen, Kohtuuhintaisen vuokra-asumisen edistäjät - KOVA ry
- ympäristöjohtaja Liisa Pietola, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- johtaja Aija Tasa, RAKLI ry
- suojeluasiantuntija Paloma Hannonen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- laki- ja edunvalvonta-asiantuntija Tarik Ahsanullah, Suomen Vuokranantajat ry
- toiminnanjohtaja Anne Viita, Vuokralaiset VKL ry

Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp

- suojelujohtaja Jari Luukkonen, WWF Suomi

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- maa- ja metsätalousministeriö
- Luonnonvarakeskus
- Baltic Sea Action Group

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Kestävän kehityksen tarkastelu

Kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda2030:n tavoitteena on sisällyttää kestävän kehityksen periaatteet ja tavoitteet osaksi tulevia hallitusohjelmia, hallituksen tulevaisuustyötä ja budjettivalmistelua. Suomi on edelläkävijänä sisällyttänyt valtion talousarvioehdotukseen kestävän kehityksen arvion nyt toisen kerran ja ehdotuksen yleisperusteluissa on myös asiaa koskeva erillinen luku (6 luku). Agenda2030-toimintaohjelman mukaisella rakenteella tarkastelun painopistealueet ovat hiilineutraali ja resurssiviisas sekä yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osaava Suomi. Hiilineutraaliuteen ja resurssiviisauteen liittyviä tavoitteita edistetään ehdotuksessa yhteensä noin 1,7 miljardilla eurolla.

Suurimmat toimenpidekokonaisuudet ovat energia- ja ilmastostrategian sekä keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman toteuttaminen. Energia- ja ilmastostrategian toteuttamiseen ehdotetaan 509 miljoonaa euroa, josta uusiutuvan energian tuotantotuki on 261 miljoonaa euroa. Kestävien biotalous- ja cleantech-ratkaisujen kokonaistasoksi ehdotetaan 681 miljoonaa euroa, josta 448 miljoonaa kohdistuu maatalouden viherryttämiseen ja ympäristökorvausjärjestelmään.

Kestävän kehityksen luvussa tarkastellaan myös veroja, joilla on merkitystä hiilineutraalius- ja resurssiviisaustavoitteen kannalta, sekä veromuutoksia, jotka edistävät tavoitteiden saavuttamista. Verojen lisäksi luvussa tarkastellaan ympäristölle haitallisia tukia. Ympäristölle haitallisten tukien määräksi arvioidaan noin 3,5 miljardia euroa. Tuet kohdentuvat pääasiassa kolmeen sektoriin: energia-, liikenne- ja maataloussektoriin. Esitetyt luvut perustuvat aikaisemmin teetettyihin selvityksiin, joiden pohjana on OECD:n kehittämä arviointityökalu haitallisten tukien määrittämiseksi. OECD:n määritelmän mukaan tuki luokitellaan ympäristön kannalta haitalliseksi, jos se aiheuttaa enemmän ympäristöhaittaa kuin tapahtuisi, jos tukea ei olisi. Suurimmaksi yksittäiseksi ympäristölle haitalliseksi tueksi mainitaan teollisuuden ja kasvihuoneiden alempi sähköverokanta, noin 600 miljoonaa euroa. Dieselpolttoaineen alempi verokanta, työmatkakuluvähennys ja työkoneissa käytetyn kevyen polttoaineen alempi verokanta johtavat noin 400 miljoonan euron tukeen. Maataloussektorilla suurin yksittäinen tukimuoto on tarkastelun mukaan luonnonhaittakorvaus, jonka suuruus on noin 548 miljoonaa euroa. Muiksi haitallisiksi tuiksi mainitaan esimerkiksi turpeen alempi verokanta, energiaintensiivisten yritysten veronpalautus ja maatalouden energiaveron palautus, päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensatio sekä eräät maatalouden tuet.

Valiokunta toteaa, että ympäristön kannalta haitallisilla tuilla on myönteisiä vaikutuksia muiden politiikkatavoitteiden kannalta, joita ovat esimerkiksi ruoantuotanto, huoltovarmuus, uusiutuvi-

Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp

en energialähteiden käytön edistäminen, aluetalous, työllisyys ja kasvu, jotka tulee ottaa huomioon niitä arvioitaessa. Valiokunta toteaa, että tukien haitallisuuden arviointi on haastavaa, koska moni tuki on elintärkeä saajalleen kilpailukykyisistä; esimerkiksi energiaveropalautuksia käytetään monissa maissa, ja ne vaikuttavat osaltaan myös investointipäätösten tekemiseen. Lisäksi olisi tärkeää, että EU:n sisällä tehtäisiin yhteisiä päätöksiä ympäristölle haitallisten tukien poistamiseksi. Kestävän kehityksen tarkastelussa on tärkeää tehdä tuet ensin näkyviksi, jotta niitä voidaan arvioida. Ilmastopolitiikan tavoitteiden kiristyminen nopealla aikataululla edellyttää toimenpiteitä myös tuki- ja verojärjestelmien vähittäiseksi kehittämiseksi näiden tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisiksi. Tehtävä ei ole helppo, joten on hyvä, että työ on aloitettu.

Suomi on kansainvälisesti edelläkävijän asemassa pyrkiessään omaksumaan kestävän kehityksen osaksi budjettisuunnittelua. Tärkeä arvo on sekin, että arvion valmisteluprosessi itsessään on ollut osallistava ja etujärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan edustajat ovat osallistuneet suunnitteluun. Prosessi on myös syventänyt eri ministeriöiden virkamiesten tietoisuutta Agenda2030-ohjelman sidoksista oman hallinnonalansa tehtäviin ja toimintoihin ja siten laajentanut ymmärrystä tavoitteista substanssivastuussa olevien virkamiesten lisäksi laajemmin hallinnosta vastaaviin henkilöihin.

Valiokunta kannustaa kehittämään arviointia edelleen. Kestävän kehityksen tarkastelu sisältää myös ilmastotarkastelun, ja tarvittaessa arviointia voitaneen kehittää myös niin, että ilmastorahoitusta voidaan tarkastella erikseen. Myös kestävän kehityksen sosiaalisten ja yhteiskunnallisten tavoitteiden osalta tulisi jatkossa pyrkiä analyttisempaan tarkasteluun. Yksi konkreettinen jatkotoimi on selvittää ilmiöpohjaista lähestymistapaa hallinnon tulohajaukseen ja budjettiin. Valiokunta pitää tätä kannatettavana katsoen, että se voi tukea politiikan johdonmukaisuutta ja tehokkuutta sekä hallinnon eri sektoreiden yhteistyötä kestävän kehityksen mukaisen toiminnan suunnittelussa ja resursoinnissa.

Ilmastotoimet

Hallitustenvälinen ilmastomuutospaneeli (Intergovernmental Panel on Climate Change) julkaisi 8.10.2018 kuudennen arviointiraporttinsa. Raportin keskeinen sisältö on, että ilmasto lämpeenee hälyttävää vauhtia ja se pitäisi pysäyttää 1,5 C-asteeseen. Pariisin ilmastopimuksen tavoitteena on pitää maapallon keskilämpötilan nousu selvästi alle kahdessa asteessa suhteessa esiteolliseen aikaan ja pyrkiä toimiin, joilla lämpeneminen saataisiin rajattua alle 1,5 asteen. IPCC:n raportti kuitenkin vahvistaa käsityksen, että ilmastomuutoksen haitalliset vaikutukset monien asioiden kohdalla karkeasti ottaen noin kaksinkertaistuvat, jos maapallon lämpötila nousee kaksi astetta puolentoista asteen sijaan. Tavoitteen saavuttamiseksi maailmanlaajuiset nettopäästöt täytyisi kääntää jyrkkään laskuun jo vuonna 2020 ja täyteen päästöttömyyteen pitäisi päästä vuoteen 2050 mennessä. Raportti korostaa, että 1,5 asteen tavoitteen saavuttamiseksi tarvittavan muutoksen mittakaava on ennennäkemätön: päästövähennyksiin tähtäviä toimia on tehtävä kaikkialla yhteiskunnassa ripeästi ja kauaskantoisesti. Päästövähennykset eivät yksin riitä lämpötilan nousun pysäyttämiseksi, vaan hiilidioksidia on pystyttävä poistamaan ilmakehästä muun muassa hiilinielujen sekä hiilidioksidin talteenoton keinoin.

Valiokunta pitää selvänä, että energia- ja ilmastostrategian ja keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman (KAISU) tavoitteita tulee tarkistaa nopeasti, sillä ne perustuvat 2 C-asteen tavoitteen

Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp

mukaiseen päästöjen vähentämiseen. Rahoitusta erilaisiin toimenpiteisiin päästöjen vähentämiseksi suunniteltua nopeammin tarvitaan. Valiokunta katsoo, että ensi vaiheessa tulisi selvittää tarvetta nostaa Ilmastopaneelin rahoitusta siten, että se voi perustaa vakinaisen sihteeristön työnsä tueksi. Ilmastopaneeli on tieteellinen ja riippumaton asiantuntijaelin, joka tukee ilmastopolitiikan suunnittelua ja sitä koskevaa päätöksentekoa. Monien muiden maiden ilmastopaneelien resurssit ja rahoitus ovat moninkertaiset Suomen tasoon verrattuna, joskin myös paneelien koko, toimintamalli ja asema vaihtelevat. Joka tapauksessa IPCC:n raportin edellyttämä päästövähennystavoitteiden nopea kiristämistarve edellyttää monipuolisten vaikuttavuusarviointien tekemistä laaja-alaisesti erilaisista mahdollisista toimintapoluista päästöjen vähentämiseksi, joten tarpeita selvityksille on aikaisempaa enemmän.

Ilmastorahoituksen osuus momentilla 35.10.22 (Eräät ympäristömenot) on 1,46 miljoonaa euroa. Ilmastolaissa säädetyn Suomen ilmastopaneelin toimikaudella 2016—2019 sen vuosittainen rahoitus on 300 000 euroa. Ilmastohankkeisiin osoitettavaa 160 000 euron määrärahaa käytetään kansallisen ilmastopolitiikan kehittämiseen ja toimeenpanon tukemiseen sekä ilmastopolitiikan raportoinnin kehittämiseen. Lisäksi keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman vuoteen 2030 toteuttamisen tueksi osoitetaan 1 miljoonaa euroa käytettäväksi kuntien ja alueiden ilmastotyön vauhdittamiseen. Näihin rahoitustarpeisiin kohdistuu jatkossa voimakas paine siten kuin edellä on viitattu.

Biodiversiteetinsuojelu

Kansainvälisen biodiversiteetisopimuksen ja Suomen kansallisen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön strategian tavoitteena on pysäyttää vuoteen 2020 mennessä monimuotoisuuden köyhtyminen ja ekosysteemipalvelujen heikentyminen. Hallitustenvälinen IPBES-paneeli (Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services) tuottaa tieteelliseen tietoon perustuvia arviointiraportteja luonnon monimuotoisuuden tilasta. Suomessa vuonna 2015 asetettu monitieteinen luontopaneeli toimii kansallisena IPBES-paneelina.

Valiokunta toteaa, että vuodelle 2020 asetettuja tavoitteita ei tulla saavuttamaan ja sekä kansainväliset että kansalliset tavoitteet asetetaan pian uudelleen. Luonnon monimuotoisuuden valtavirtaistamista on jatkettava biodiversiteetin turvaamiseksi käytännön tasolla kaikilla yhteiskunnan sektoreilla. Tästä hyvänä esimerkkinä ovat ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön sekä eri sidosryhmien väliset pyöreän pöydän keskustelut toimien laajentamiseksi. Luonnon-suojelualueiden lisääminen on yksi keino turvata luonnon monimuotoisuuden säilymistä. Suojelualueiden määrän lisääminen ei yksin riitä tavoitteiden saavuttamiseksi, vaan myös arkiluonnon monimuotoisuuden lisäämiseen on kiinnitettävä esimerkiksi kaupunkisuunnittelussa huomiota. Määrärahojen riittämättömyys on ollut esteenä erityisesti suojelualuehankintojen tekemiselle.

Valiokunta kiinnittää huomiota biodiversiteetin suojelun ja ilmastonmuutoksen väliseen globaaliin sidokseen. Lämpenevä ilmasto ja luonnon monimuotoisuuden väheneminen muodostavat toisiaan kiihdyttävän kierteen, kun maatalousmaan köyhtyminen ja kuivuminen, metsäelinympäristöjen heikentyminen ja metsien hävitys sekä soiden kuivattaminen voimistavat ilmaston lämpenemistä. Maankäytön muutoksesta eli elinympäristöjen heikkenemisestä aiheutuvien kasvihuo-

Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp

nekaasupäästöjen määräksi arvioidaan 10—20 % kaikista globaaleista päästöistä. Luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä tulisi ehkäistä kaikilla sektoreilla kaikessa päätöksenteossa.

Ilmastonmuutos kiihdyttää myös vieraslajien leviämistä Suomeen, mikä osaltaan uhkaa luonnon monimuotoisuutta. Laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta tuli voimaan vuoden 2016 alusta. Lain tarkoituksena on torjua vieraslajeista aiheutuvia vahinkoja alkuperäisille eläin- ja kasvilajeille muun muassa estämällä haitallisimpien vieraslajien maahantuonti, niiden kasvattaminen tai päästäminen ympäristöön. Suomen ensimmäinen hallintasuunnitelma EU:n haitallisille vieraslajeille hyväksyttiin maaliskuussa 2018. Suunnitelman avulla ohjataan 37 vieraslajin torjuntaa sekä kuvataan, mille alueille näiden vieraslajien torjunta kannattaa kohdistaa. Maa- ja metsätalousministeriön pääluokan momentin 30.40.22 (Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen) määrärahaa kohdennetaan muun ohella luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja haitallisista vieraslajeista aiheutuvien riskien torjumiseen. Valiokunta korostaa, että vieraslajien torjunta tarvitsisi systemaattisempaa rahoitusta taloudellisten ja biodiversiteettivahinkojen ehkäisemiseksi.

Momentin 35.10.22 (Eräät ympäristömenot) 18 miljoonan euron määrärahaa saa käyttää muun ohella vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön edistämiseen. Itämeren vedenalaisen meriluonnon kartoitusohjelman eli VELMUn inventointeja jatketaan monimuotoisuudeltaan arvokkailla alueilla. Lisäksi tavoitteena on lisätä jo kerätyn aineiston ja tiedon käyttöä mm. merialueen suunnittelussa, meriluonnon suojelussa, YVA- ja lupaprosesseissa, HELCOMin yhteistyössä sekä Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön strategian toimeenpanossa. Valiokunta korostaa, että vedenalaista luontoa tulisi saada jatkossa enemmän myös suojelun piiriin, sillä esimerkiksi Suomenlahden kansallispuistoon ei kuulu vesialueita lainkaan ja Saaristomeren, Tammisaaren saariston ja Perämeren kansallispuistojen täydentäminen vesialueilla olisi vedenalaisen meriluonnon kartoituksen perusteella tarpeellista. Vuonna 2011 perustettu Selkämeren kansallispuisto on ensimmäinen varsinaisia vesialueita ja meren pohjaa suojeleva kansallispuisto.

Vaelluskalakantoja elvyttäviin toimenpiteisiin oli varattu hallituksen kärkihankkeena yhteensä 7 miljoonaa euroa vuosina 2016—2018. Hallituksen Luontopolitiikka-kärkihankkeella tuettiin kalateiden ja ohitusuomien rakentamista vipurahoituksella, jolla luotiin edellytyksiä yhteistyölle ja uudenslaisille hankkeille. Valiokunta korostaa, että toimia vaelluskalakantojen luontaisen lisääntymisen vahvistamiseksi tarvitaan edelleen. Yhteisrahoitteisia vaelluskalakantojen elvyttämissankkeita on käynnistetty kymmenellä vesistöalueella. Hankkeiden rahoittajina ovat vesivoimayhtiöt, kunnat, maakuntaliitot, kalastusorganisaatiot, EU-rahastot ja valtio. Valiokunta toivoo, että hyvin liikkeelle lähteneet lukuisat hankkeet toteutuvat suunnitelmien mukaisesti. Valiokunta pitää hyvänä, että kalataloudellisia kunnostus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeita voidaan edelleen tukea momentilta 30.40.31 (Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen) 4,6 miljoonalla eurolla. Määrärahaa saa käyttää kalakantojen elinvoimaisuuden parantamiseksi kalan kulkua, kalakantojen luontaista lisääntymistä ja monimuotoisuuden ylläpitoa edistävien hankkeiden toteuttamiseen.

Valiokunta toteaa, että vanhat vesitalousluvut eivät usein sisällä kalatalousvelvoitetta lainkaan, joten lainsäädäntö muodostaa osaltaan esteen noususteiden poistamistavoitteelle. Kun vesilaki kuuluu oikeusministeriön hallinnonalalle, kalastuslaki maa- ja metsätalousministeriölle ja vesienhoidon edistäminen ja lajisuojelu ympäristöministeriölle, on erityistä huomiota kiinnitettävä

Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp

asian poikkihallinnolliseen luonteeseen. Valiokunta kiirehtii lainsäädäntömuutostarpeen selvittämistä vaelluskalakantojen tilan elvyttämiseksi, jotta haittojen aiheuttajat vastaisivat niiden korjaamisesta.

Metsäluonnon monimuotoisuuden edistämisen kannalta tärkeä on maanomistajien vapaaehtoiisiin suojelutarjouksiin perustuva Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma eli METSO-ohjelma. Ohjelma on onnistunut tavoitteissaan ja edennyt aikataulussaan, kun tehtyjä leikkauksia on paikattu lisämäärärahoilla. Suojeluun on myös ohjautunut luontoarvoiltaan laadukkaita kohteita. Valiokunta korostaa, että ohjelman jatkuminen on tärkeää biodiversiteettitavoitteiden edistämiseksi erityisesti Etelä-Suomessa, jossa suojelualueverkostoa on muuta Suomea vähemmän.

Ohjelman kokonaisuutta toteutetaan sekä ympäristö- että maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla, mikä vaikeuttaa ohjelmakokonaisuuden budjetin ja toteutumisen seuranta. METSO-ohjelmaa toteutetaan ympäristöministeriön hallinnonalalla momentilla 35.10.63 (Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot; 26,6 miljoonaa euroa). Ympäristöministeriön mainitulle momentille esitetään 16 miljoonaa euroa, jolloin käytettävissä on aikaisemmilta vuosilta siirtyvät määrärahat huomioon ottaen vuodelle 2019 noin 25 miljoonaa euroa. Valiokunta pitää tärkeänä, että esitetyllä 8 miljoonan euron lisärahoituksella voidaan merkittävästi edistää METSO-ohjelman toteutusta tavoitteiden mukaisesti. Ohjelman toteutusta voi kuitenkin haitata se, että ELY-keskuksilla ei ole markkinointiin käytettävissä omaa työvoimaa. Valiokunta korostaa myös, että asetettujen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää 5 miljoonan euron lisäystä kehystasoon vuodesta 2020 alkaen. Ympäristöministeriön osalta kokonaistavoitteesta toteutuu vain 95 % vuonna 2025 ilman tasokorotusta.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla METSO-ohjelmaa toteutetaan momentin 30.40.22 (Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen) määrärahalla. METSON kehittämishankkeisiin, kuten lehtoalueiden kokonaisvaltainen luonnonhoidon suunnittelu ja tulen käyttö talousmetissä, suunnataan 0,43 miljoonaa euroa. Momentille 30.40.45 (Metsäluonnon hoidon edistäminen) ehdotetaan 5 miljoonaa euroa, joka osaltaan mahdollistaa ohjelman mukaisten luonnonhoitotoimenpiteiden toteuttamisen noin 2 800 hehtaarilla. Tavoitteena on suojella yhteensä 82 000 hehtaaria vuoden 2025 loppuun mennessä ympäristötuella ja luonnonhoitohankkeilla. Esitetyllä määrärahatasolla arvioidaan saavutettavan noin 65 000 hehtaarin toteutus eli 79 % kokonaistavoitteesta. Valiokunta korostaa, että Metsäkeskuksen tähän työhön suunnattu henkilöstöresurssi tulisi lähes kaksinkertaistaa ohjelman toteuttamiseksi ja vuotuisen määrärahan tulisi olla tasoltaan noin 9 miljoonaa euroa.

Metsien lisäksi soilla on tärkeä merkitys paitsi luonnon monimuotoisuuden kannalta myös hiilen varastona. Suomen alkuperäisestä suoalasta on arvioitu olevan luonnontilaisena jäljellä noin 40 %, Etelä-Suomessa jopa alle 10 %. Soidensuojelun täydennystä valmistelleen työryhmän vuonna 2015 raportissaan esittämät alueet valtion mailla on saatu suojelun piiriin, mutta yksityismaiden suojelutavoitteesta on toteutunut varojen puuttuessa vasta noin 4 %.

Valiokunta tukee ympäristöministeriön tavoitetta valmistella suo- ja kosteikkoluonnon tilan parantamiseksi METSO-ohjelman kokemusten pohjalta maanomistajien vapaaehtoisuuteen perustuva toimintaohjelma vuosille 2019—2023. Maanhankinnan ja yksityisten suojelualueiden perustamisen lisäksi ohjelmassa olisi tavoitteet monipuolisille suojelukeinoille, kuten soiden vesi-

Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp

talouden palauttamiselle soita ennallistamalla tai ohjaamalla vesiä ympäröiviltä kunnostusojitus-alueilta suoaltaisiin, pienvesien ja kosteikkojen kunnostukselle sekä uusien riistakosteikkojen perustamiselle. Koska suot ovat vesitaloudellisia kokonaisuuksia ja niiden omistus pirstaleista, tulisi vaikuttavuuden parantamiseksi pyrkiä saamaan kaikki alueen maanomistajat ohjelmaan mukaan. Soidensuojelutyöryhmän kokoamat, valtakunnallisesti arvokkaiden suoalueiden kartta- ja luontotietoaaineistot ovat Etelä-Suomen yksityisten alueiden ja koko maan valtion kohteiden osalta nyt yleisessä käytössä. Tiedon avoimuudella pyritään välttämään mahdollinen, tiedon puutteesta johtuva soiden luonnonarvojen heikentäminen. Valiokunta pitää tärkeänä, että ympäristöministeriölle turvattaisiin mahdollisuus käynnistää vapaaehtoisuuteen perustuva pilotointihanke suo- ja kosteikkoluonnon tilan parantamiseksi vuonna 2019, jotta suojelussa edistyttäisiin jo ennen varsinaisen ohjelman valmistumista.

Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoitoon esitetään 31 639 000 euroa (35.10.52), eli rahoitus säilyy suunnilleen nykytasollaan. Esitykseen sisältyy Matkailu 4.0 -kärkihankerahoitusta 1,24 miljoonaa euroa ja lisäksi 1,5 miljoonan euron erillismääräraha kansallispuistojen korjausvelan vähentämiseksi. Ns. perusrahoitustaso on 29 miljoonaa euroa.

Valiokunta toteaa, että kansallispuistojen kävijämäärä kasvaa nopeasti ja on noin kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa. Arvioiden mukaan vuonna 2017 käyntejä kansallispuistoihin ja muihin Metsähallituksen hoidossa oleviin luontokohteisiin oli 6,7 miljoonaa, mikä tuotti noin 258 miljoonan euron paikallistulovaikutukset. Kansallispuiston käsite on kansainvälisesti tunnettu, ja puistoilla on tärkeä merkitys myös Suomeen suuntautuvan matkailun vetovoimatekijänä. Kävijämäärien kasvu ja kansainvälistyminen lisäävät merkittävästi opastus- ja retkeilypalvelujen tarvetta. Panostukset palveluvarustukseen ovat kuitenkin perusteltuja, sillä ne palautuvat moninkertaisesti paikallistalouteen. Palvelurakenteet ovat tärkeitä myös kävijöiden turvallisuuden kannalta, minkä lisäksi ne edistävät luonnossa liikkumista ja siitä saatavia terveyshyötyjä.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä kansallispuistojen ja retkeilyalueiden palveluvarustuksen ylläpitoa ja kehittämistä kasvavan matkailun ja virkistyskäytön tarpeisiin. Hyväkuntoiset reitistöjen ja autiotupien verkostot muodostavat perustaa kasvavalle virkistys- ja matkailukäytölle edistäen samalla luonnonsuojelullisten tarpeiden huomioon ottamista, kun maaston kulumista voidaan välttää ohjaamalla kulkemista merkityille reitistöille. Autiotupaverkosto on myös turvallisuuskyky- ja syrjäisillä alueilla. Metsähallituksen hallinnassa olevien alueiden opastus- ja retkeilyrakenteiden korjausvelan on arvioitu vuonna 2017 olevan noin 37,5 miljoonaa euroa ja kulttuuriperintökohteiden osalta yli 70 miljoonaa euroa. Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien määrärahaan tulisi saada tasokorotus suojelukohteiden hoitamiseksi siten, että turvataan niistä saatavat talous-, työllisyys- ja matkailuhyödyt varmistaen samalla suojelukohteiden ainutlaatuaisten luonnonarvojen säilyminen. Kävijätyytyväisyys on edelleen hyvällä tasolla mutta lievässä laskussa. Valiokunta korostaa, että kansallispuistot sijaitsevat usein alueilla, joilla työllistymismahdollisuuksia on niukasti, ja satsauksilla on siten huomattavaa merkitystä aluepoliittisesta ja yrittäjyyden tukemisen näkökulmasta.

Kulttuuriperintökohteista huolehtiminen on haastavampaa ja kalliimpaa kuin vaellusreittien tai muun palveluinfran rakentaminen, mikä tulisi ottaa huomioon Museovirastolta Metsähallituksen

Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp

hoitoon siirtyneiden linnoitusten, linnanraunioiden ja muiden historiakohteiden rahoituksessa. Jatkossa tulee löytää kestävä ratkaisu korjausvelkaan liittyvään tavoitetasoon ja kustannusten kattamiseen julkisen talouden liikkumavara huomioon ottaen.

Metsähallituksen voiton tuloutukseksi on talousarvioesityksessä asetettu 100,7 miljoonaa euroa. Julkisten hallintotehtävien yksikön kokonaismenot ovat 60—65 miljoonan euron tasolla, josta budjettirahoitus kattaa noin 70 %, tulo-rahoitus noin 15 % ja EU-rahoitus noin 7 %. Metsähallituslaki edellyttää, että Metsähallituksen on otettava riittävästi huomioon biologisen monimuotoisuuden suojeleminen ja tarkoituksenmukainen lisääminen muiden tavoitteiden kanssa. Metsähallitus onkin määrittänyt rajoitetun käytön piiriin 177 000 hehtaaria monimuotoisuuskohteita, joissa ei tehdä hakkuuta tai jotka ovat rajoitetun käytön piirissä. Tästä aiheutuu laskennallisesti noin 38 miljoonan euron hakkuutulosten menetys. Valiokunta pitää tärkeänä, että Metsähallitus toimii uudistetun metsänhoitoa ohjaavan ympäristöoppaansa mukaisesti siten, että talouskäytössä olevissa monikäyttömetsissä kuollut puu jätetään korjaamatta ja eläviä säästöpuita ja riistatiheikköjä jätetään aiempaa runsaammin. Myös retkeilyalueiden metsänhoitoa koskeva ohjeistus on uudistettu ja retkeilyalueilla suositaan peitteellisiä metsänkäsittelymenetelmiä, jolloin metsikkö säilyy koko ajan puustoisena. Retkeilyalueilla voidaan tehdä vain pieniä, 0,3—1 hehtaarin suuruisia pienalauudistuksia tai kulotuksia. Valiokunta katsoo, että valtionmetsien käsittelyä tulisi toteuttaa hillitysti erityisesti suosituimpien matkailukeskusten ja kansallispuistojen välittömässä läheisyydessä.

Vuonna 2014 voimaan tullut metsälain uudistus tarjoaa entistä enemmän vapautta ja toisaalta vastuuta metsänomistajalle oman metsänsä hoidossa. Lakiuudistuksen olennaisimmat uudistukset olivat uudistushakkuiden ikä- ja läpimittakriteerien poistaminen, eri-ikäisrakenteisen metsänkasvatuksen ja pienaukkohakkuiden salliminen, yläharvennusten salliminen tasaikäisen metsänkasvatuksessa sekä vähätuottoisten ojitettujen turvemaiden metsien uudistamisvelvoitteen poistaminen. Taimikon perustamista koskevat toimenpiteet on saatettava loppuun kolmen vuoden kuluessa uudistushakkuun päättymisestä, joten lainsäädäntö ei tältä osin muuttunut. Valiokunta korosti hallituksen esityksestä antamassaan lausunnossa (YmVL 28/2013 vp), että metsän uudistuskypsyysrajojen poistamisen lopullista vaikutusta metsien käsittelyyn on vaikea ennakoita, joten asiaa on syytä seurata ja tarvittaessa tulee ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin, jos uudistus johtaa metsäluonnon monimuotoisuuden köyhtymiseen laajemmilla alueilla metsän uudistamisiään voimakkaasti laskiessa. Valiokunta pitää tarpeellisena, että metsälain toimivuudesta tehdään arvio nyt, kun uudistuksesta alkaa olla käytännön kokemusta.

Biodiversiteetinsuojelunäkökulmasta olisi tärkeää arvioida myös metsälain 10 §:n mukaisten erityisen tärkeiden elinympäristöjen suojeleminen koskevaa käytäntöä. Kohteiden määrää lisättiin metsälain vuoden 2014 uudistuksessa, mutta resurssien puutteen vuoksi Metsäkeskukset eivät ole voineet kattavasti inventoida uusia kohteita. Valtakunnallinen 10 §:n mukaisten kohteiden inventointi ei sekään ole kattava. Metsänomistajan vastuulla on kuitenkin tunnistaa pykälän mukaiset kohteet. METSO-ohjelman kautta metsänomistaja on myös voinut ohjautua vapaaehtoiseen suojelemaan ja saada suojelesta korvauksen niiden kohteiden osalta, joissa 10 §:n mukaisesta suojelesta olisi aiheutunut taloudellista tappiota. Metsälain toimivuuden ja valtakunnallisen inventoinnin rahoituksen tarkastelu olisi valiokunnan mielestä nyt ajankohtaista.

Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp

Itämeren ja vesien suojelun rahoitus

Valiokunta pitää erinomaisena, että talousarvioesitykseen sisältyy 15 miljoonan euron lisämääräraha vesiensuojelun tehostamiseen. Määrärahasta 10 miljoonaa euroa on momentilla 35.10.61 (Vesien ja ympäristönhoidon edistäminen), 4,5 miljoonaa euroa momentilla 35.10.22 (Eräät ympäristömenot) ja 0,5 miljoonaa euroa momentilla 35.10.20 (Ympäristövahinkojen torjunta). Lisämäärärahalla on tarkoitus erityisesti tehostaa vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden nopeaa toimeenpanoa.

Vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden toteuttamisen rahoitustarve on kasvava. Itämeren ja sisävesien ravinne- ja kiintoainekuormitusta on viime vuosikymmenten meren- ja vesienhoidon toimilla saatu alennettua, mutta vanha kuormitushistoria yhdistettynä nykyiseen kuormitustasoon ei kuitenkaan mahdollista hyvän tilan saavuttamista ilman lisätoimenpiteitä. Ilmastonmuutoksesta aiheutuvat lisääntyvät sateet ja leudot talvet pahentavat ravinnekuormituksen valumista vesiin. Suomi on Itämeren kolmanneksi suurin fosforikuormittaja ja neljänneksi suurin typpikuormittaja. Maatalouden suhteellinen osuus fosforin kuormituksesta on kasvanut, kun muita päästöjä on saatu vähennettyä. Maatalouden fosforipäästöt ovat laskeneet verrattain vähän, ja typpikuormitus on jopa kasvanut. Osasyynä tähän on aiempi ylilannoitus ja toimenpiteiden kohdentuminen vähemmän optimaalisiin kohteisiin. Metsätalouden osuus kokonaiskuormituksesta on myös ilmeisesti aiempaa arvioitua suurempi.

Valiokunta korostaa, että tulokset vesienhoidon kärkihankkeista ja ravinteiden kierrätykseen keskittyvistä ns. RAKI-hankkeista ovat rohkaisevia. Onnistuneiden tulosten perusteella on tarkoituksenmukaista kokeilla laajemmin maatalouden innovatiivisia vesiensuojelumenetelmiä. Esimerkiksi pellolle lisättävistä maanparannusaineista kipsi, rakennekalkki ja kuitulietteet pidättävät tulosten mukaan pelloilla maa-ainesta ja ravinteita, erityisesti fosforia. Kärkihankkeessa on myös kokeiltu vesistö- ja valuma-aluekohtaisen yhteistyön toimintamalleja. Toimintamallissa alueen toimijat yhdessä sopivat vesiensuojelun tavoitteet sekä suunnittelevat ja toteuttavat tarvittavat toimenpiteet. Alustavien arvioiden mukaan 0,5 miljoonan hehtaarin alueen kipsikäsittelyllä Etelä- ja Varsinais-Suomessa voitaisiin vähentää huomattavasti ravinteiden liukenemista vesiin. Maatalouspolitiikan tukijärjestelmien tulisi edistää tällaisten vaikuttavien ympäristötoimenpiteiden toteuttamista.

Valiokunta korostaa tarvetta edistää kiertotalouden keinojen käyttöönottoa lisäämällä ravinteiden talteenottoa erityisesti Itämeren ja muiden vesistöjen kannalta herkillä alueilla siten, että vähintään 50 % lannasta ja yhdyskuntajätevesilietteestä saadaan kehittyneen prosessoinnin piiriin vuoteen 2025 mennessä. Tavoitteena on biomassojen prosessoinnin, kierrätyslannoitevalmisteiden tuotannon ja tuotekehityksen, ravinteiden kierrätyksen logistiikan ja palveluratkaisujen edistäminen sekä korkean jalostusasteen tuotteiden kehittäminen biomassoista.

Valiokunta toteaa, että maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan lukujen 30.10 ja 30.20 momenteille on osoitettu määrärahat, joilla edistetään muun muassa peltojen tuotantokyvyn ylläpitämistä ja hyviä viljelymenetelmiä, ravinteiden tehostettua kierrätystä ja luonnon monimuotoisuuden edistämistä. Valiokunta korostaa, että myös vesiensuojelutavoitteiden toteuttaminen perustuu pellon kasvukunnan ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Pitkäjänteistä työtä tarvitaankin hyvän maan rakenteen syntymistä ja ylläpitoa varten. Hyvä maan rakenne parantaa ravinteiden hy-

Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp

väksikäyttöä. Viljelykierto on tehokas maan kasvukunnan parantaja. Syväjuuriset, paljon biomassaa maahan jättävät kasvit kuohkeuttavat maata. Olkien kyntäminen maahan sekä karjanlannan käyttö lisäävät maan orgaanista ainesta ja vilkastuttavat hyödyllistä pieneliötoimintaa. Kevennetyt muokkausmenetelmät ja suorakylvö saattavat sopia joillekin lohkoille paremmin kuin kyntö. Huono salaojitus lisää eroosiota pintamaassa, mikä lisää ravinteiden ja humuksen huuhtoutumista. Myös kalkitus ja riittävä lannoitus edistävät hyvän rakenteen syntymistä, sillä ne edesauttavat laajan ja tehokkaan juuriston muodostumista.

Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä arvioidaan olevan yli tuhat hylkyä, joista osa muodostaa ympäristöuhan niissä olevan öljyn ja haitallisten aineiden vuoksi. Valiokunta pitää tärkeänä, että vesiensuojelun tehostamisohjelman osalta 500 000 euron määrärahaa momentilla 35.10.20 (Ympäristövahinkojen torjunta) voidaan käyttää hylkyjen saneeraukseen. Valiokunta toteaa, että työ edellyttää paitsi hylkyjen priorisointia niiden muodostaman uhan mukaan myös viranomaisvastuiden selkeyttämistä ja käytännön toimintatapojen vakiinnuttamista.

Vesiensuojeluohjelman rahoitus on tärkeää myös hulevesien käsittelyn kehittämiseen. Hulevesissä olevien ravinteiden ja haitta-aineiden pääsy vesistöön tulisi estää. Estämiseen voidaan hyödyntää luontopohjaisia käsittelyratkaisuja, kuten biosuodatusta, sekä rakentaa kosteikkoja ja viheralueille sijoitettavia hallittuja viivyttämis- ja imeyttämisalueita suoraan vesistöön johtamisen sijaan. Valiokunta kannattaa kokeiluhankkeiden käynnistämistä, sillä ilmastonmuutos tulee pahentamaan hulevesiongelmia nopeasti ja sen hallitsemiseen tarvitaan kestäviä ratkaisuja.

Ympäristövahingot

Valiokunta pitää valitettavana, että konkurssiin päätyneiden yritysten ympäristövahinkojen korjaaminen on usein jäänyt valtion budjettivaroin hoidettavaksi eikä aiheuttaja maksaa -periaate ole näin toteutunut. Talousarvioehdotuksessa varataan momentille 35.10.20 (Ympäristövahinkojen torjunta) Nivalassa sijaitsevan Hituran kaivoksen sulkemisen II-vaiheeseen 16,3 miljoonaa euroa. Sulkemisen II-vaiheen työt sisältävät mm. rikastushiekka-aldaiden ja vesialtaiden sulkemisen sekä sivukivialueiden sulkemisen. Kaivosyhtiön asettama 2 miljoonan euron vakuus ei riittänyt läheskään tarvittavien toimenpiteiden tekemiseen. Myös Lievestuoreen tapauksen viimeiseen vaiheeseen osoitetaan momentille 35.10.61. (Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen) vielä 500 000 euron määräraha kunnostuksen loppuunsaattamiseen.

Valiokunta toteaa, että olemassaolevia lakisääteisiä järjestelmiä ovat nykyisin pakollinen ympäristövahinkovakuutus ja öljysuojarahasto, joilla kummallakin on oma rajallinen soveltamisalansa. Lakisäateisen ympäristövahinkovakuutuksen tarkoituksena on varmistaa, että taloudelliset vahingot ja muut ympäristövahingot sekä ympäristövahinkojen torjunta- ja ennallistamiskustannukset korvataan silloinkin, kun korvauksia ei saada perityksi vahingon aiheuttajalta. Vakuutuksesta korvataan ainoastaan ympäristövahinkojen korvaamisesta annetussa laissa (737/1994) tarkoitettuja ympäristövahinkoja.

Vakuusvelvoitteita sisältyy sekä kaivoslakiin että ympäristönsuojelulakiin. Kaivoslain 108 §:n mukaan kaivosluvan haltijan on asetettava kaivostoiminnan lopetus- ja jälkitoimenpiteitä varten vakuus, jonka on oltava riittävä kaivostoiminnan laatu ja laajuus, toimintaa varten annettavat lupamääräykset ja muun lain nojalla vaaditut vakuudet huomioon ottaen. Ympäristönsuojelulain

Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp

59 §:n mukaan jätteen käsittelytoiminnan harjoittajan on asetettava vakuus asianmukaisen jätehuollon, seurannan, tarkkailun ja toiminnan lopettamisessa tai sen jälkeen tarvittavien toimien varmistamiseksi. Valiokunta toteaa myös, että eduskunta on hyväksynyt CETA-sopimuksen hyväksyessään lausuman (EV 41/2018 vp — HE 147/2017 vp), jolla se edellyttää hallituksen käynnistävän välittömästi kaivoslain uudistamisen arvioinnin ja tuovan tarvittavat muutosesitykset eduskunnan hyväksyttäväksi niin, että muutokset voidaan saattaa voimaan tällä vaalikaudella.

Oikeusministeriö viimeistelee parhaillaan hallituksen esitystä konkurssilain muuttamiseksi. Hallituksen esityksen tavoitteena on selventää konkurssipesien ympäristövastuita niin, että laista kävisi ilmi, miltä osin konkurssipesällä olisi velvollisuus huolehtia ympäristövastuista omalla kustannuksellaan ja miltä osin taas velvollisuutta ja kustannusvastuuta ei olisi. Tällä hetkellä tilanne on oikeudellisesti epäselvä, sillä ympäristölainsäädännön velvoitteiden soveltamisesta konkurssitilanteessa ei ole säädetty.

Toissijaisten ympäristövastuujärjestelmien kehittämistä selvittänyt ympäristöministeriön työryhmä esitti raportissaan vuonna 2014 käyttöalaltaan marginaaliseksi osoittautuneen vakuutus pohjaisen järjestelmän vaihtoehdoksi valtion budjetin sisäisen rahastoinnin mallia eli yrityksiltä ve-roina kerättävien varojen kerryttämistä valtion talousarviossa. Ympäristöministeriö on nyt käynnistänyt selvitystyön parhaista kansainvälisistä käytännöistä vakavien ympäristöriskien torjunnan ja ympäristövahinkojen korvauksien toissijaisen vastuun rahoitusjärjestelmän kehittämiseksi. Selvitys tehdään kansallisen päätöksenteon tueksi ja siinä esitettävien ratkaisumallien perustelemiseksi. Valiokunta pitää hyvänä, että ympäristöministeriö toimii aktiivisesti toissijaisen rahoitusjärjestelmän kehittämiseksi. Valiokunta kiirehtii toissijaista vastuuta koskevan rahoituksen järjestämistä.

Avustukset järjestöille

Momentille 35.01.65 (Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon) esitetään 1,73 miljoonaa euroa. Määrärahalla tuetaan laaja-alaisesti valtakunnallisia luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöjä, valtakunnallisia asunto- ja rakennusalan järjestöjä, saariston ympäristönhoitoa sekä saaristo- ja tunturialueiden jätehuoltoa. Valiokunta pitää määrärahaa pienenä, mutta tärkeänä katsoen, että tason tulisi vastata edeltävien vuosien tasoa.

Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Asuntorakentaminen on edelleen ennätyskellisen korkealla tasolla. Vuonna 2017 aloitettiin 46 000 asunnon rakentaminen, ja vuonna 2018 tason ennakoidaan pysyvän edelleen korkealla, noin 42 000—44 000 asunnossa. Myös valtion tukema asuntotuotanto on ollut hyvällä tasolla. Vuonna 2017 aloitettiin yhteensä noin 8 600 tuetun asunnon rakentaminen, joista noin 7 700 oli korkotuettuja. Talousarvioehdotus mahdollistaa vuonna 2019 noin 9 000 tuetun asunnon rakentamisen, kun valtuus säilyy entisellä tasollaan 1 410 miljoonassa eurossa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että asumisen kohtuuhintaisuutta pidetään pitkäjänteisesti yhtenä keskeisenä tavoitteena niin vuokra-asumisen kuin omistusasumisenkin osalta erityisesti pääkaupunkiseudulla ja kasvukeskuksissa. Asuntojen riittävä tarjonta muodostaa keskeisen lähtökohdan kohtuuhintaisuuden tavoitteen toteutumiselle, ja ennätyskellisen korkea tuotantotaso näkyikin jo

Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp

maltillisena hintakehityksenä. Valiokunta pitää tärkeänä pyrkimystä pitkäjänteiseen asuntopoliitiikkaan ja katsoo, että tavoitteena tulee olla hallituskaudet ylittävä, pitempiaikainen kehittämisohjelma. Valiokunta yhtyy asuntopoliitiikan pitkän aikavälin kehittämistarpeisiin siten kuin tarkastusvaliokunta on mietinnössään TrVM 3/2018 vp esittänyt (eduskunnan täysistunnon käsiteltävänä 25.10.2018). Asuntopoliittikkaa tulisi tarkastella asumisen ja sen kehittämisen näkökulmasta, ei yksinomaan sosiaali-, työllisyys- tai suhdannepolitiikkana.

Valiokunta korostaa erityisesti maankäytön, asumisen ja liikenteen tavoitteita yhdistävien MAL-sopimusten merkitystä. Talousarvioehdotuksen mukaan Helsingin seudun MAL-alueilla saa myöntää edellisen vuoden tapaan käynnistysavustuksia enintään 20 miljoonaa euroa muiden kuin erityisryhmien vuokra-asuntojen rakentamiseen, 10 000 euroa asuntoa kohden. Kunnallistekniikan rakentamisen avustuksiin valtuus on enintään 15 miljoonaa euroa. Sopimukset ovat toteutuneet hyvin etenkin yhdyskuntarakenteen tiivistämisen ja asuntotuotantotavoitteiden osalta. Valiokunta korostaa, että myös liikenneinvestoinnit ovat välttämätön osa kasvavan kaupungin ja kaupunkiseudun kasvua. Kaikkiaan riittävän tonttitarjonnan ja hyvän yhdyskuntarakenteen kehityksen edellytyksenä on maankäytön ja liikenteen suunnittelun tiivis integrointi ja ymmärrys näiden keskinäisestä vuorovaikutuksesta. Määräaikaisin MAL-sopimuksin on saatu tältäkin osin hyviä tuloksia aikaan. Liikenteen päästövähennystavoitteiden saavuttaminen tulee kuitenkin jatkossa edellyttämään huomattavasti nykyistä tehokkaampia toimenpiteitä, ja näitä huomioidaan jo tulevalla sopimuskaudella.¹

Vapaaehtoiseen sopimiseen perustuvia MAL-sopimuksia on syytä jatkaa ja kehittää edelleen suurten kaupunkiseutujen ja maakuntakeskusten kehityksen tukemiseksi. MAL-sopimusten jatkuvuudesta tulisi myös sopia yli vaalikausien niin, ettei sopimuskulttuurin jatkumisesta ole epävarmuutta. Valiokunta korostaa, että seuraavien MAL-sopimusten valmistelun aikana hallinnolliset rakenteet ja alan lainsäädäntökin tulevat muuttumaan merkittävästi, mutta nämä muutokset eivät millään tavoin vähennä tarvetta valtion ja kuntien ja myös tulevien maakuntien väliselle yhteistyölle.

Valiokunta pitää kannatettavana talousarvioesitykseen sisältyvää valtuutta käyttää vuonna 2019 Valtion asuntorahastosta 50 miljoonaa euroa A-Kruunu Oy:n oman pääoman vahvistamiseksi. Pääomitus mahdollistaa A-Kruunun asuntotuotannon kaksinkertaistamisen ja laajentamisen pääkaupunkiseudun lisäksi muihinkin kasvukeskuksiin. A-Kruunu Oy on valtion erityistehtävayhtiö, jonka omistajaohjauksesta vastaa ympäristöministeriö. Yhtiön erityistehtävänä on rakennuttaa vuokra-asuntoja omaan omistukseen Helsingin seudulle kohtuullisilla kustannuksilla ja vuokratasolla. Asuntojen rahoituksessa käytetään 40 vuoden korkotukilainaa asukasvalintaperiaatteen. Valiokunta katsoo, että valtuus tukee kohtuuhintaisen vuokra-asuntotuotannon pitkäjänteistä edistämistä pääkaupunkiseudulla ja kasvukeskuksissa.

Valiokunta toteaa, että pitkäkestoisen 40-vuotisen korkotuen ehtojen heikko kannustavuus ja epäsuhta lyhytkestoiseen korkotukimalliin verrattuna oli epäkohta, jota korjattiin olennaisilta osin hallituksen esityksellä YmVM 3/2018 vp — HE 12/2018 vp. Valiokunta katsoi kuitenkin la-

¹ (Maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimusten 2016—2019 toteutuminen ja MAL menettelyn vaikuttavuus Helsingin, Tampereen, Turun ja Oulun kaupunkiseuduilla; ympäristöministeriö)

Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp

kiehdotukset hyväksyessään, että kokonaistarkastelussa muutokset eivät todennäköisesti olleet riittäviä lisäämään merkittävästi pitkän korkotukijärjestelmän mukaista vuokra-asuntotuotantoa.

Vuonna 2016 otettiin käyttöön uusi 10 vuoden korkotukimalli vuokratalojen rakentamista varten. Uuden tukimallin tavoitteena on monipuolistaa valtion tukeman vuokra-asuntotuotannon rahoitusvaihtoehtoja ja lisätä kohtuuvuokraisten asuntojen tarjontaa kasvukeskuksissa. Valiokunta korosti uuden lain hyväksyessään, että uuden korkotukimallin toimivuuden huolellinen seuranta on erittäin tärkeää. Valiokunta saa edellyttämänsä selvityksen korkotukimallien toimivuudesta vuoden 2018 loppuun mennessä.

Monet väestöltään vähenevillä alueilla toimivat vuokrataloyhteisöt kamppailevat taloudellisten vaikeuksien kanssa. Asuntojen tyhjäkäyttö ja vuokrataloyhteisöjen taloudelliset vaikeudet myös estävät vuokrataloyhteisöä kehittämästä sitä asutuskantaa, joka on alueella yhä tarpeen. Valtion tuella rakennettujen vuokratalojen tyhjiin olo ja vajaakäyttö aiheuttavat ongelmia myös lainantajille ja takaajille eli kunnille, valtiolle ja rahalaitoksille.

Valiokunta korostaa tämän maansisäiseen muuttoliikkeeseen perustuvan systeemisen ongelman merkitystä ja pitää hyvänä, että hallitus on antanut eduskunnalle esityksen HE 208/2018 vp, jolla tilannetta helpotetaan. Esityksen tarkoituksena on edistää taloudellisissa vaikeuksissa olevien ja todennäköisesti taloudellisiin vaikeuksiin ajautuvien valtion tukemien vuokrataloyhteisöjen talouden tervehtyttämistä ja elinkelpoisuuden säilyttämistä sekä ennaltaehkäistä valtion taloudellisten riskien toteutumista. Tukitoimenpiteitä olisi mahdollista myöntää jo silloin, kun taloudelliset vaikeudet näyttävät todennäköisiltä, jolloin vaikeudet eivät pääsisi eskaloitumaan. Valiokunta korostaa samalla, että yksinomaan asuntopolitiikalla ei kuitenkaan voida ratkaista väestöltään vähenevien alueiden ongelmia, vaan sen lisäksi tarvitaan myös laajemmin muuta yhteiskuntapolitiikkaa ja ratkaisuja, joilla alueiden toiminnalliset edellytykset säilyvät.

Valiokunta pitää hyvänä alkuna avustusmäärärahaa sähköautojen latauspisteiden edellyttämiin kiinteistöjen sähköjärjestelmiin kohdistuviin muutoksiin. Henkilöautoliikenteen sähköistämistä tulisi kuitenkin edistää strategioissa esitettyä nopeammin ja siten määrärahaa latauspisteiden rakentamisavustuksiin tulisi jatkossa nostaa. Asuinrakennuksen omistaville yhteisöille on varattu valtion talousarviossa yhteensä 1,5 miljoonan euron määräraha (35.20.52 Avustukset asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen). Avustuksella edistetään sähköautojen kotilatausmahdollisuuksien yleistymistä ja siten sähköautokannan kasvua energia- ja ilmastostrategian tavoitteiden mukaisesti. Avustusta myönnetään 35 % toteutuneesta arvonnalisäverollisesta kokonaiskustannuksesta, kuitenkin enintään 90 000 euroa hakijaa kohti.

Talousarvioesitykseen sisältyvä korjausavustusmääräraha (35.20.55) on 15,5 miljoonaa euroa. Lisäksi avustuksiin kohdennetaan varoja Asuntorahastosta 20 miljoonan euron valtuus, joten kokonaismäärä on 35,5 miljoonaa euroa. Avustukset suunnataan hissien jälkiasennuksiin sekä iäkkäiden ja vammaisten asuntojen korjausten tukemiseen. Ikääntyneiden ja vammaisten asuntojen korjausavustusta voidaan myöntää vähintään 65-vuotiaille tai vammaisille henkilöille, jotka omistavat asuinrakennuksen, asunnon tai asunto-osakkeet, jotka oikeuttavat hallitsemaan asuinhuoneistoa. Myönnettävän tuen enimmäismäärä on nostettu aiemmasta 40 %:sta 50%:iin. Valtioneuvoston asetusmuutoksella 13.6.2018 on korotettu tulorajoja siten, että bruttotulot henkeä kohti eivät saa ylittää 2 000 euroa kuukaudessa.

Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp

Korjausavustusten myöntäminen on keskitetty kunnilta Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARAan, jossa on otettu käyttöön sähköinen hakemisjärjestelmä. Valiokunta toteaa, että hakemusten käsittelyssä ja myöntämisessä on ilmennyt siirtymävaiheessa ongelmia. Korjausavustushakemusten hylkäämiseen vaikuttaneita tekijöitä ovat sähköiseen hakujärjestelmään siirtymisen ohella ikääntyneiden henkilöiden tarvitseman henkilökohtaisen ohjauksen ja neuvonnan puute. Korjausavustusten avustusehtojen ja hakuohjeiden sekä ARA:n päätöskirjeiden ymmärrettävyyden kehittämiseksi on myös käynnissä toimenpiteitä.

ARA:n tehtäviä on viime vuosina lisätty, kun sen hoidettavana on esimerkiksi ARA-asuntojen vuokranmäärityksen valvonta, asumisoikeusasuntoihin liittyvät valvontatehtävät, rakennuksen energiatodistukseen liittyvät rekisteröinti- ja valvontatehtävät, tuetun asuntokannan riskienhallintatehtävät sekä ikääntyneiden ja vammaisten korjausavustusten myöntäminen ja avustusten myöntäminen asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen. Rahoitusta ei kuitenkaan ole vastaavasti nostettu. Valiokunta korostaa ARA:n merkitystä asumiseen liittyvän lainsäädännön toteuttajana ja katsoo, että tehtävien kokoamisella yhteen virastoon saadaan keskittämishyötyjä. Valiokunta kuitenkin korostaa, että ARA:n määrärahasoa tulisi nostaa edellä viitattujen ongelmien ratkaisemiseksi.

Valiokunta huomauttaa edellä esitettyihin avustuksiin viitaten, että aikaisemmin mainittu IPCC:n raportti huomioon ottaen on todennäköistä, että energia- ja ilmastostrategiaa on tarkistettava nopeasti ja esitettävä nopeammin vaikuttavia toimia päästöjen vähentämiseksi. Esimerkiksi vero- ja erilaisia tukijärjestelmiä on tarkasteltava ja sovitettava ne yhteen ilmastotavoitteiden kanssa. Liikenteessä esimerkiksi työsuhdeauton verotusta muuttamalla olisi mahdollista saada nopeasti kannustimia sähköautokannan kasvattamiseksi.

Valiokunta pitää ilmastoperusteina tärkeänä talousarvioehdotuksen määrärahaa 35.10.61 (Vesien ja ympäristönhoidon edistäminen) puurakentamisen edistämiseen 2 miljoonalla eurolla vuonna 2019. Rahoituksen turvin on mahdollista jatkaa tärkeää kehitystyötä liittyen puun käytön erityiskysymyksiin tiivistyvien kaupunkien rakentamisessa ja suurten puurakenteiden käytössä. Tarpeen on myös edistää alueellisten osaamiskeskittymien muodostumista ja jatkaa muuttuneisiin rakennusmääräyksiin liittyvää viestintä- ja koulutustyötä sekä rakennusmääräysten kehittämistä neutraaliin suuntaan. Valiokunta painottaa myös rakentamisen ilmastovaikutusten vähentämisen tärkeyttä ja kiirehtii siksi rakennuksen hiilijalanjäljen mittaamisen käyttöönottoa.

Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelmaan ehdotetaan 0,7 miljoonaa euroa vuodelle 2019 (23.01.25). Toimenpideohjelman tavoitteena on julkisten rakennusten tervehdyttäminen sekä sisäilmasta oireilevien hoidon ja kuntoutuksen tehostaminen. Ohjelma painottuu sisäilman laatuun julkisissa rakennuksissa julkisia palveluita tarjoavien ja käyttävien ihmisten suojelemiseksi. Tällä hetkellä yleisimpiä sisäilmaongelmien syitä julkisissa rakennuksissa ovat puutteellinen tai väärin toimiva ilmanvaihto, kosteus- ja homevauriot, lämpötilaongelmat, mineraalikulituspölyongelmat sekä kemialliset epäpuhtaudet ja radon. Sisäilmaongelmaisissa rakennuksissa esiintyy usein monia haittatekijöitä yhtä aikaa. Yhteistyötä tehdään yksityisen sektorin kanssa, ja tavoitteena on kehittää yhdessä kestäviä kiinteistön hallinnan strategisia käytäntöjä.

Valiokunta pitää tärkeänä, että työ kosteus- ja hometalkoiden jälkeen jatkuu pitkäjänteisesti ja perustuen aikaisemmassa työssä aikaansaatuun aineistoon. Ohjelman määräraha on vaatimaton, jo-

Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp

ten sen on pystyttävä edistämään olemassa olevan tiedon käyttöä ja jakamista. Ensin on tavoitteena valtakunnan laajuista vuorovaikutusta ja viestintää tukevan verkkovälineen perustaminen ja sen ylläpito, hyvien käytäntöjen jakaminen, kosteudenhallinnan käytäntöjen ohjeistus ja koulutus, ihmisten tuen ja hoidon tehostaminen ja kuntoutuksen kehittäminen sekä julkisten rakennusten, kuten koulujen, toiminnallisuuden parantaminen. Vuonna 2019 on tarkoitus käynnistää laaja eri aloja koskeva kartoitus osaamisesta ja koulutustarpeista.

Valiokunta korostaa, että tärkeä tavoite ohjelmalla on turvata kansalaisten asuinpaikasta riippumaton, yhdenvertainen ja tasapuolinen kohtelu riippumatta siitä, mikä sairaus tai vamma aiheuttaa mahdollisen työkyvyttömyyden. Diagnoosista riippumatta on myös oltava oikeus oireenmukaiseen hoitoon ja riittäviin sosiaali- ja terveystalviin. Asiantuntemusta hoitoon ja diagnoointiin on myös kehitettävä.

Valiokunta korostaa, että myös huoneenvuokralainsäädännön mahdolliset uudistustarpeet tulee selvittää sen arvioimiseksi, onko sääntely asianmukaista esimerkiksi tilanteessa, jossa vuokralainen ei voi asua vuokraamassaan asunnossa sisäilma-*altistumisesta* johtuen, mutta ei toisaalta pääse määräaikaisesta vuokrasopimuksesta tällä perusteella eroon. Huoneenvuokralainsäädäntö on siirtynyt vuoden 2017 alusta alkaen ympäristöministeriöstä oikeusministeriön hallinnonalalle. Valiokunta katsoo, että oikeusministeriön tulee ryhtyä asian selvittämiseksi tarpeellisiin toimiin. Valiokunta katsoo myös, että lainsäädäntöä tulee kehittää siten, että vastuu rakennusvirheistä kuuluu niiden aiheuttajalle.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Ympäristövaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 19.10.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Satu Hassi vihr
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Petri Honkonen kesk (osittain)
jäsen Olli Immonen ps
jäsen Pauli Kiuru kok
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Rami Lehto ps
jäsen Eeva-Maria Maijala kesk
jäsen Sanna Marin sd
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Sari Multala kok
jäsen Riitta Myller sd

Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp

jäsen Katja Taimela sd
varajäsen Martti Mölsä sin (osittain)
varajäsen Arto Pirttilahti kesk (osittain)
varajäsen Mari-Leena Talvitie kok (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos

Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp
Eriävä mielipide 1

Eriävä mielipide 1

Perustelut

Tarvitaan siirtymä vähähiiliseen ja resurssiviisaaseen yhteiskuntaan

Maailma ja Suomi sen osana ovat valtavan ekologisen ja ilmastohaasteen edessä. Tarvitaan nopea ja vaikuttava siirtymä uusiutuvaan energiaan, kiertotalouteen, luonnonvarojen säästämiseen sekä biodiversiteetin suojelemiseen perustuvaan yhteiskuntaan. Kestävä kehitys on mukana budjetoinnin periaatteena, ja toimia tarkastellaan tästä näkökulmasta myös käsittelyssä olevassa valtion talousarviossa vuodelle 2019. Tämä on hyvä periaate. Ilmastonmuutosta ei kuitenkaan torjuta määräaikaisten kärkihankkeiden avulla. Tarvitaan rakenteellisia uudistuksia, jotka kääntävät sekä yksityisen että julkisen kulutuksen kestäväksi. Runsaaseen hiilenpäästämiseen perustuvat toiminnot ja tuotteet on tehtävä kalliimmiksi sekä yrityksille että kansalaisille. Nyt ohjaukskeinot ovat ristiriidassa, kun samaan aikaan torjutaan ilmastonmuutosta ja tuetaan ympäristölle ja ilmastolle haitallisia toimintoja. Tarvitaan verouudistuksia, kannustamista ja velvoitteita, jotta saamme pysyvästi käännettyä yhteiskunnan kaikki toiminnot kestävä kehityksen mukaisiksi. Tästä näkökulmasta vuoden 2019 budjettiesityksen olisi toivonut olevan kunnianhimoisempi.

Kohtuuhintaisen asumisen edistäminen on asuntopolitiikkaa, ei suhdannepolitiikkaa

Valtion aktiivisen roolin kohtuuhintaisen vuokra-asuntotuotannon rakentamisen ja pysyvän käytön edellytysten luomisessa koko Suomessa on oltava asuntopolitiikan keskiössä. Se tarkoittaa tuotantotukea kohtuuhintaiselle vuokra-asumiselle. Kohtuuhintaisten asuntojen rakentaminen ARAn tukien sekä kaupunkien luovuttamien kohtuuhintaisten tonttien avulla ei voi tai saa olla suhdannepolitiikkaa, vaan se on ennen kaikkea asuntopolitiikkaa, jolla mahdollistetaan pienituloisille ihmisille asuminen kasvukeskuksissa. Kohtuuhintaisen asuntotuotannon rakentaminen on turvattava myös noususuhdanteessa huomioiden asuntorakentamisen verrattain pitkä aikajänne suunnittelusta talon valmistumiseen.

Korkotukijärjestelmän kehittäminen kohtuuhintaisen tuotannon turvaamiseksi

Asuntopolitiikkaa ei tule jättää markkinatoimijoiden varaan. Mitä suurempi osuus vuokra-asunnoista on kustannusperusteista tuotantoa, sitä tehokkaammin hintakehitys pysyy kohtuullisena myös vapailla markkinoilla. Ruotsissa valtio on lopettanut lähes kokonaan asuntotuotannon tukemisen ja hinnat ovat karanneet. Tarve kohtuuhintaisille vuokra-asunnoille kasvaa koko ajan mm. kaupungistumisen, kotitalouksien koon pienentymisen, väestön ikääntymisen sekä maahanmuuton vuoksi.

On erinomaista, että hallitus pääomittaa A-Kruunu Oy:tä 50 miljoonalla eurolla. Tämä valtion erityistehtäväyhtiö perustettiin viime kaudella SDP:n myötävaikutuksella, ja sen omistajaohjauksesta vastaa ympäristöministeriö. On hienoa, että hallitus arvostaa tätä asuntopolitiikan välinettä. Yhtiön erityistehtävänä on rakennuttaa vuokra-asuntoja omaan omistukseen Helsingin seudulle kohtuullisilla kustannuksilla ja vuokratasolla. A-Kruunun pääomittamisesta tulee huolehtia myös jatkossa.

Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp Eriävä mielipide 1

Pitkäjänteisen ja kohtuuhintaisen asuntotuotannon edellytyksiä on parannettava edelleen mm. korkotukijärjestelmää uudistamalla. Vuonna 2016 voimaan tulleen lyhytkestoisen korkotukimallin ehdot ovat tällä hetkellä edelleen pitkää korkotukea edullisemmat. Rajoitusaika on lyhimmillään 10 vuotta, ja lainansaajan omavastuuosuus korkotukilainan korosta on 2,5 %. Lainansaajan omarahoitulosuudelle laskettava enimmäiskorko ja omistajalle tuloutettava enimmäistuotto on 6 %, kun se on pitkässä 4 %. Lisäksi korkotukea maksetaan koko rahoitusajan, kun pitkässä korkotuen maksaminen päättyy viimeistään 30 vuoden kuluttua korkotukilainan hyväksymisestä. Lyhytkestoisen korkotukimallin hyväksyessään eduskunta hyväksyi ympäristövaliokunnan mietinnössään ehdottaman lausuman, jonka mukaan eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää 40 vuoden korkotukimallin kokonaisvaltaiseen kehittämiseen tähtäävät toimenpiteet, jotta mallin ehdot saadaan kannustaviksi. Tämä esitys (HE 12/2018 vp) annettiin eduskunnalle keväällä 2018. Hallituksen esitykseen sisältyvät muutosehdotukset eivät ole riittäviä lisäämään merkittävästi pitkän korkotukijärjestelmän mukaista vuokra-asuntotuotantoa. Hallituksen tulee välittömästi perustaa työryhmä pohtimaan, miten pitkään tai pysyvästi vuokrauskäytössä oleva tuotanto saadaan rakennuttajia kiinnostavaksi, ja seurata lakimuutoksen vaikutuksia peruskorjausten toteutumisen ja asukkaiden yhdenvertaisen kohtelun osalta. Viipymättä tulee myös jatkaa pitkän korkotuen kehittämistä SDP:n esittämällä tavalla:

- Pitkäkestoisen korkotukimallin ehdot säädetään lyhytkestoista houkuttelevammiksi. Omarahoitulosuuden korko nostetaan kahdeksaan prosenttiin, ja omavastuukorko asetetaan seuraamaan yleisen korkotason muutoksia.
- Korkotukiaika ulotetaan koko laina- ja rajoitusajan mittaiseksi ja korkotukena maksettavan tuen määrä on vakio koko laina-ajan.
- Välittömänä toimenpiteenä lasketaan korkotukilainojen omavastuukorko 1 prosenttiin, jotta se olisi kilpailukykyinen markkinakorkojen kanssa.

Maankäytön, liikenteen, ja asumisen aiesopimuksia laajennettava ja vahvistettava

Kasvukeskuksissa asumisen korkean hinnan suurin syy on, että asuntoja on liian vähän. Asuntojen puute vaikeuttaa työvoiman liikkuvuutta. Kaupunkiseuduilla asumisen kalleus ja kohtuuhintaisten valtion tukemien vuokra-asuntojen riittämättömyys vaikeuttavat työvoiman saamista ja yritysten kasvuedellytyksiä. Tärkein keino ongelman ratkaisemiseksi on kaavoituksen ja siten rakentamisen lisääminen.

Valtio voi vaikuttaa asuntokaavoituksen määrään erityisesti MAL-sopimusten kautta. SDP:n vaihtoehdossa asumisen ja liikenteen pullonkaulojen purkamiseen tartutaan maankäytön, asumisen ja liikenteen aiesopimuksia (MAL) kehittämällä ja laajentamalla niiden käyttöä uusille kaupunkiseuduille sekä tarvittaessa pidentämällä sopimuskautta. MAL-sopimuksissa tulee kohdistaa entistä enemmän huomiota terveyttä ja kestävää kehitystä tukevien liikkumismuotojen edistämiseen kaavoituksella. Näin vastataan myös ilmastohaasteeseen, koska liikkumisen päästöjä tulee vähentää. MAL-sopimuksissa kaupungit ovat sitoutuneet kasvattamaan asuntotontitarjontaansa ja varaamaan tietyn osan tonteista kohtuuhintaista korkotukilainoitettua asuntotuotantoa varten. Valtio on puolestaan sitoutunut rahoittamaan seutujen suuria liikenne- ja muita infrastruktuurihankkeita sekä lisäämään korkotukilainojen houkuttelevuutta myöntämällä niille Helsingin seudulla käynnistysavustuksia. MAL-sopimukset ovat osoittautuneet tehokkaaksi työkaluksi asuntorakentamisen edistämiseksi, ja sopimuskäytäntöä on tarkoitus jatkaa vuoden 2019 jälkeen. Tarvitaan pitkäjänteisiä, yli vaalikausien ylittäviä tavoitteita ja toimia monella sektorilla. Maan-

Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp
Eriävä mielipide 1

käytön strategista suunnittelua vahvistetaan kaupunkialueilla niin, että rakennus- ja infrahankkeista voidaan suunnitella laajempia kuntarajat ylittäviä kokonaisuuksia.

Kun valtio edellyttää tonttitarjonnan lisäämistä, kuntien tulee edellyttää rakennuttajilta enemmän kohtuuhintaista asuntotuotantoa. Lisäksi lähtökohdana tulee olla, että kunnissa on asuntokaavoitettua rakentamatonta maata viiden vuoden tarpeisiin. MAL-sopimuksia tulee solmia jatkossa myös uusien kaupunkiseutujen kanssa.

Asunalueiden kehittämisohjelma

Asunalueiden kehittämisohjelmaa eli ns. lähiöohjelmaa tulee jatkaa. Lähiöissä asuu 1,5-miljoonaa suomalaista. Näiden ihmisten asumista tulee kehittää jatkossakin ohjelman kautta. Ohjelman tavoitteena viime kaudella oli ehkäistä asunalueiden eriytymistä, edistää asunalueiden palvelutarjontaa ja elinkeinotoimintaa, vahvistaa asukkaiden osallisuutta, terveyttä ja hyvinvointia, parantaa eri asukasryhmien vuorovaikutusta ja luoda viihtyisiä, turvallisia ja kiinnostavia asuinymäristöjä.

Korjausrakentamisen lähtökohdaksi energiatehokkuus ja ilmastoviisaat ratkaisut

Korjausten yhteydessä on nostettava varustetasoa ja muita ominaisuuksia vastaamaan nykypäivän ja tulevaisuuden vaatimuksia asumismukavuutta unohtamatta. Tällaisia ovat muun muassa energiatehokkuus, veden säästö, esteettömyys (mm. jälkiasennushissit) ja parvekkeiden lasitus. Ikääntyneen väestön tarpeet asumisessa lisäävät korjausrakentamisen, mm. esteettömyyden, vaatimuksia. Korjausrakentamisen yhteydessä asuntojen energiatehokkuutta tulee voida parantaa tuntuvasti, ja näin vähennetään energiankulutusta ja Suomen hiilidioksidipäästöjä. Pientalojen energiaremontteja täytyy tukea osana energia- ja ilmastotavoitteiden saavuttamista ja poistettu terveyshaitta-avustus tulee uudistaa ja palauttaa sisäilmasta kärsivien avuksi. Tarvitaan korjausavustusjärjestelmien uudistamista.

Korjausavustusten hallintoa ARAssa on tehostettava, sillä hylättyjen hakemusten määrä on kasvussa. Tämä johtuu siitä, ettei uusi korjausavustuslaki (2016) toimi, kuten pitäisi, eikä avustusten myöntämisprosessi toimi tarpeeksi tehokkaasti. Kirjallisesti pyydettävät selvitykset ja lisädokumentit voivat koitua korjauksia hakevalle vanhukselle kohtuuttomaksi lähettää. Korjaushakemusten hallinnointia asiakaslähtöisyys ja nopeus edellä tulee kehittää ja ARAn toimintamenoihin osoittaa tarvittavat lisäykset toiminnan tehostamiseksi.

Oikeus terveisiin sisätiloihin

Erityisen vaikeassa tilanteessa ovat ne perheet, jotka ovat ostaneet kosteusvaurioisen asunnon ja sairastuneet siinä. Useilla heistä on koko elämän säästöt sidottuina kotiin, jossa he eivät enää voi asua ja jota ei voi myydäkään, ja monella heistä jopa vielä asuntolainaa. Tällä hallituskaudella on poistettu määräraha, jolla edes osaa näistä perheistä on kyetty auttamaan. Se tulee palauttaa budjettiin.

Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp
Eriävä mielipide 1

Väestöltään vähenevien alueiden tilanne

Suomi kaupungistuu vauhdilla, joskin myöhemmin kuin muut Euroopan maat. Maa jakaantuu muuttovoitto- ja muuttotappioalueisiin yhä voimakkaammin. On tärkeää miettiä keinoja, joilla toisaalta helpotetaan ihmisten muuttamista työn ja palvelujen perässä kaupunki- ja kuntakeskukseen ja toisaalta lisätään elinvoimaa ja elämisen mahdollisuuksia myös maaseutupaikkakunnilla. Taloudellisissa vaikeuksissa olevien vuokraloyhteisöjen elinkelpoisuutta tulee parantaa ja toisaalta huolehtia riittävästä kannusteista myös purkaa huonokuntoisia ja asukaspulasta kärsiviä kohteita. Yhtenä keinona voisi olla MAL-sopimusten kaltaiset sopimus pohjaiset ratkaisut valtion ja kuntien välillä. Omakustannusperiaate ei tällä hetkellä toimi väestöltään vähenevillä alueilla, koska omakustannusperiaate edellyttää korkeaa asuntojen taloudellista käyttöastetta. Tämän vuoksi vuokralaiset ovat tosiasiallisesti joutuneet maksamaan ylikorkeita asumismenoja. On tärkeää sopeuttaa asuntokantaa alueen kysyntään nähden. Väestöltään vähenevien alueiden vuokraloyhtiöiden toimintaedellytyksiä parantava lakipaketti, joka annettaneen eduskunnalle syksyllä 2018, tulee parhaimmillaan lisäämään halukkuutta purkaa taloja (purkuakordi) ja hakea niihin ARA-rajoituksista vapautuksia ennen aikaisesti (rajoitusakordi), joten määrärahan tarve kasvanee. Lisätään 1 000 000 euroa tervehdyttämisen- ja purkuakordeihin vuodelle 2019. Lisäksi tarvitaan valtion asettama määräaikainen ohjelma väestöltään vähenevillä alueilla toimivien vuokralo- ja asumisoikeustaloyhteisöjen talouden parantamiseksi. Ohjelman voimassaoloajan akordien määrää korotettaisiin määräaikaisesti selkeästi nykyistä korkeammalle tasolle. Tämä kannustaisi yhteisöjä ja niiden omistajia tarttumaan rivakasti tyhjien asuntojen haasteen poistamiseen.

Asunnottomuus poistetaan ja asumisneuvontaan panostetaan

Suomi on onnistunut hyvin asunnottomuuden hoitamisessa, koska asunnottomien määrä kokonaisuutena on vähentynyt, mutta asunnottomuus on sen sijaan kasvanut hälyttävästi nuorten alle 25-vuotiaiden sekä maahanmuuttajataustaisten henkilöiden parissa. Tavoitteena tulee olla asunnottomuuden kitkeminen Suomesta kokonaan. Jokaisella on oikeus asuntoon. Työtä asunnottomuuden vähentämiseksi on jatkettava sinnikkäästi. Asunnottomuutta ehkäistään parhaiten ennakkoivalla sosiaalityöllä, asumisneuvonnalla sekä kohtuuhintaisen vuokra-asuntotuotannon riittävällä määrällä.

Asumisneuvonnalla vähennetään vuokra-asuntoyhtiöissä asumisen ongelmista aiheutuvia kuluja ja parannetaan asumisviihtyvyyttä. Neuvonta on ollut tuloksellista. Asumisneuvontatoiminnan laajenemisen ja sosiaalitoimen tehtäviksi siirtymisen kautta vaikutusalueetta on pyritty laajentamaan muun muassa syrjäytymisen ehkäisemiseen. Asumisneuvonnalla voidaan vaikuttaa asumisen ongelmista aiheutuvien kulujen pienentämiseen, turhien häätöjen määrän vähentämiseen, asumisviihtyvyyden paranemiseen, asukasyhteisön sisäisten konfliktien ratkaisemiseen, kulttuurisen kanssakäymisen edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. Asumisneuvontaan panostetaan lisää 1 miljoonaa euroa.

Luonnonsuojelualueet, kansallispuistot ja retkeilyinfra vaativat huomiota

Suomen metsät kasvavat vauhdilla, mutta samaan aikaan metsäluonto valitettavasti köyhtyy. Metsiemme lajeista 814 on uhanalaisia eli häviämistä vaarassa, ja lähes yhtä suuri joukko, 776 lajia,

Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp Eriävä mielipide 1

on luokiteltu silmälläpidettäviksi. Tänä vuonna tulee kuluneeksi 25 vuotta YK:n luonnon monimuotoisuussopimuksen solmimisesta. Suomi on sitoutunut pysäyttämään vuoteen 2020 mennessä monimuotoisuuden köyhtymisen, vähentämään siihen kohdistuvia paineita ja lisäämään luonnonvarojen kestäväää käyttöä. Luonnon monimuotoisuuden kadon pysäyttäminen vuoteen 2020 mennessä ei näytä nykyisen kehityksen mukaan olevan saavutettavissa, vaan se edellyttää toimien huomattavaa tehostamista. METSO-ohjelman kautta kanavoitu suojelutoiminta on ollut tehokas ja suosittu keino suojella yksityisessä omistuksessa olevia metsiä. Vaikka hallitus ja eduskunta on lisännyt METSO-ohjelman rahoitusta Sipilän hallituksen vuonna 2015 tekemän leikkauksen paikkaamiseksi, lisärahaa tarvitaan edelleen etenkin vuodesta 2020 alkaen. METSO-ohjelmaan käytettävissä olevat määrärahat ovat 16 miljoonaa euroa ja koko momentin määrärahat 26,63 miljoonaa euroa. Jotta METSON hehtaaritavoitteisiin päästään vuoden 2025 tavoitevuoteen mennessä, tarvitsisi ohjelma vuosittain noin 9 miljoonan euron noston määrärahoihin. Vuonna 2015 METSON toteutukseen käytettävät määrärahat olivat 26,83 miljoonaa euroa, mikä on enemmän kuin koko momentin rahoitus yhteensä ensi vuodelle.

Suomen metsiin kohdistuu tällä hetkellä suuri poliittinen ja taloudellinen kiinnostus. Ilmastotutkijat ovat tuoneet esiin vakavan huolen hiilinielujen vähenemisestä, mikä hidastaa ilmastotavoitteiden saavuttamista. Massiiviset biotaloushankkeet ja erityisesti liikenteen biopolttoaineiden suunniteltu suuri rooli tilanteessa, jossa muu maailma etenee kohti sähköautoilua, on herättänyt kysymyksen Suomen metsien ja metsäluonnon kohtalosta tulevaisuudessa. Kertakäyttöiset biopohjaiset tuotteet vapauttavat hiilen ilmakehään nopeasti. Biomassaan sitoutunut hiili tulisi olla sitoutuneena tuotteisiin, joissa se säilyy pitkään. Järkevälle metsäpolitiikalle ja suojelulle on nyt tarvetta enemmän kuin pitkään aikaan. Varmaa on vain se, että ilmastonmuutoksen torjuntakeinoja tarvitaan paljon lisää, ja Suomen metsillä tulee olemaan tärkeä rooli tavoitteiden saavuttamisessa.

Monimuotoinen luonto on itseisarvo sinänsä. Ekosysteemipalvelut (puhdas ilma, vesi jne.) ovat mittaanattoman arvokkaita ja välttämättömiä ihmiselle. Taloudellisesti tiukkinakin aikoina on huolehdittava monimuotoisen luonnon säilymisestä jälkipolville. Suojelluilla alueilla on myös arvoa virkistys-, metsästys- ja luonnontuotteiden keräilyalueina. Viime kaudella suunniteltu ja pitkälle viety soidensuojeluohjelma tulee käynnistää uudelleen ja toteuttaa myös yksityisillä mailla. Tarvitaan toteutussuunnitelma sekä aikataulu.

Porkkalan (Träskön) kansallispuisto kuului Suomen ensimmäisiin kansallispuistoihin, jotka perustettiin vuonna 1938. Porkkalan kansallispuisto oli ensimmäinen, joka syntyi paikallisen kansalaistoiminnan vaikutuksesta: aloitteen tekijänä oli paikallinen nuorisoseura. Kansallispuisto kuitenkin lakkautettiin Porkkalan vuokrauksen Neuvostoliitolle (1944—1956) jälkeen, koska sen luontoarvot olivat kärsineet. Porkkalan luontoarvot ovat merkittävät. Porkkala on arvioitu luonto- ja virkistysarvoiltaan kansallispuistotasoisiksi luontokokonaisuudeksi. Porkkalan kansallispuiston perustaminen on kansallispuistoverkoston seuraava askel. Selvitysten mukaan Suomessa on selkeä vajaus meri- ja merellisistä suojelualueista. Tämä myös tukisi päätöstä kansallispuiston perustamisesta, ja se tulee ottaa huomioon puiston rajauksessa. Se on perusteltu luontoarvojen lisäksi myös siksi, että Etelä-Suomessa on suurin käyttöpaine kansallispuistoille. Pääkaupunkiseudun väkimäärä lisääntyy, ja aikaa vietetään yhä enemmän luonnossa. Kävijämäärät lisääntyvät kansallispuistoissa ympäri Suomen, ja puistoverkostolla on suuri merkitys luontomatkaileville. Sa-

Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp Eriävä mielipide 1

malla kun puistoverkosta laajennetaan, on huolehdittava puistoinfran korjaamisesta ja tähän riittävän rahoituksen ohjaamisesta.

Kansallispuistojen retkeilyinfra rapistuu. Metsähallituksen Luontopalvelujen lokakuussa 2017 julkistetun korjausvelkalaskelman mukaan MMM:n momentilla rahoitettavien retkeily- ja virkistyskohteiden korjausvelka on n. 6,7 miljoonaa euroa. Tarvitaan pitkän aikavälin retkeilyinfran korjaussuunnitelma, jotta retkeilyverkosto ja kansallispuistot pystyvät vastaamaan kysynnän kasvuun. Metsähallitus on työllistänyt nuoria kunnostustöihin, joilla retkeily- ja virkistysalueita pidetään kunnossa. Tämä on ollut tärkeää erityisesti maaseutupaikkakunnilla, joilla muita työllistymismahdollisuuksia on ollut niukasti. Nuorten työllistäminen on koettu erittäin hyödylliseksi, ja se on tarjonnut työttömille nuorille mahdollisuuden saada arvokasta työkokemusta erityisesti harvaan asutulla maaseudulla. Tähän tärkeään työhön tulee lisätä varoja.

Vaelluskalojen suojelua tehostettava lainsäädännön avulla

Kalatiestrategian tärkeimpänä tavoitteena on uhanalaisten ja vaarantuneiden vaelluskalakantojemme elinvoimaisuuden vahvistaminen. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää vesistöistä ja kalakannasta riippuen useiden toimenpiteiden keinovalikoimaa, jossa kalatiet ovat yhtenä keskeisenä osana. Kalatiestrategian toiminta-ajatuksena on painopisteen siirtäminen istutuksista kalojen luontaisen lisääntymiskierron ylläpitämiseen ja palauttamiseen. Kaikkien kalatiestrategiassa listattujen kohteiden rakentaminen maksaisi noin 100 000 000 euroa. Valtiontalouden tila huomioon ottaen voi olla, ettei tarvittavaa panostusta valtion budjetista löydy lähivuosina. Vaelluskalojen suojelu tulee olla näkökulmana kaikissa toimissa mm. tiehankkeissa, jotta turhia vaellusesteitä voidaan purkaa eikä uusia luoda. On tarpeen miettiä laajasti vaihtoehtoja kalateiden rakentamisen rahoittamiseksi ja nousuesteiden poistamiseksi. Voimayhtiöiden vastuuta rakentamiensa jokien vaellusesteiden purkamisesta ja kalatieinvestointien toteuttamisesta tulee johdonmukaisesti lisätä mm. vesilain mukaisia lupia tarkistamalla. Tämä on kustannustehokas tapa turvata vaelluskalakantojen elpyminen.

Ilmastopaneeli ja ympäristöjärjestöt tekevät arvokasta työtä

Suomen ilmastopaneelin toiminnasta säädetään lailla. Ilmastopaneelin työtä varten on varattu 300 000 euroa ensi vuodelle. Ilmastopaneelin asiantuntijat tekevät arvokasta työtä, ja on tarkoituksenmukaista, että tälle työlle varataan tarvittavat resurssit. Ilmastopaneelin rahoituksen riittävyydestä tulee huolehtia, jotta toiminnalle on tarvittavat määrärahat. Lisätään 100 000 euroa momentille 35.10.22 ilmastopaneelin toimintaan.

Valtakunnallisten ympäristöjärjestöjen tekemä työ on tärkeää ympäristönsuojelun, kansalaisyhteiskunnan tukemisen ja ympäristökasvatuksen näkökulmasta. Ympäristöjärjestöt tekevät ansio-kasta luonnonsuojelu- ja ympäristötyötä. Samalla ne ovat merkittäviä asiantuntijaorganisaatioita, joiden osaamista hyödynnetään laajasti. Työ on luonteeltaan myös kansainvälistä. Vapaaehtoisten henkilöiden työpanoksen hyödyntäminen on erinomainen tapa lisätä suomalaisten ympäristötietoisuutta ja tehdä konkreettisia ympäristönsuojelutoimenpiteitä. Viranomaisten kuormitus vähenee esimerkiksi asumis- ja rakennusalan järjestöjen tiedotus- ja neuvontatoiminnalla.

Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp
Eriävä mielipide 1

Järjestöjen vastuuta neuvonnasta ja esimerkiksi päätösten laillisuusvalvonnasta on hallituksen päätöksillä lisätty ja lisätään edelleen, mikäli esitys valtion lupa- ja valvontavirastosta (LUOVA) etenee. Järjestöjen resursseihin tarvitaan tasokorotus, mikäli hallituksen suunnitelmat toteutuvat. Ympäristöjärjestöjen toimintaedellytysten turvaaminen ja kehittäminen on tärkeä yhteiskunnallinen tavoite, joka edistää luonnonsuojelua.

Kaivoslaki uudistettava pikaisesti

Eduskunta on edellyttänyt hallitusta uudistamaan kaivoslakia CETA-sopimuksen voimaansaattamisen ehtona. Tarvitaan pikaisesti uudistuksia, jotka turvaavat valtion ja veronmaksajien etua mm. tilanteessa, jossa kaivosyhtiö joutuu lopettamaan toimintansa eikä ympäristön ennallistamiseen löydy varoja. Nyt budjetissa myönnetään Hituran kaivoksen ympäristöihin 16 miljoonaa euroa. On perusteltua muuttaa lakia niin, että yhtiö on tosiasiallisesti vastuussa kaivoksen lopettamiseen liittyvistä ympäristöistä. Ne eivät saa jäädä veronmaksajien kontolle.

Yhteenveto

Edellä olevan perusteella katsomme, että eduskunnan tulee lisätä päälukon 35 luvun 20 momentin 60 perusteluihin seuraavat maininnat ja määrärahat:

- Vuonna 2019 saa valtion asuntorahaston varoista tuettaviksi korkotukilainoiksi hyväksyä vain vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (604/2001) mukaisia lainoja yhteensä enintään 1 410 000 000 euroa.
- Korkotukilainojen omavastuukorko lasketaan 1 prosenttiin ja toteutetaan HE 12/2018 vp:n käsittelyn yhteydessä todetut puuttuvat kehittämistoimenpiteet.
- Asuinalueiden kehittämisohjelmaa jatketaan ja asumisneuvontaan osoitetaan lisää 1 miljoonaa euroa vuonna 2019.
- Vuonna 2019 saa valtion asuntorahaston varoista myöntää vuokra- ja asumisoikeustaloyhteisöjen talouden tervehdyttämisavustuksista annetun lain (1030/2008) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 3 100 000 euroa, josta Valtiokonttori saa käyttää enintään 200 000 euroa taloudellisissa vaikeuksissa olevien asuntoyhteisöjen talouden tervehdyttämistä ja kunnossapidon suunnittelua edistävästä selvityksistä ja toimenpiteistä aiheutuviin kustannuksiin.
- Vuonna 2019 saa valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää asuntojen purkuavustuksia yhteensä enintään 3 500 000 euroa siten kuin aravavuokratalojen purkamiskustannuksiin myönnettävästä avustuksesta annetulla valtioneuvoston asetuksella (79/2006) on tarkemmin säädetty.
- Aloitetaan tervehdyttämisohjelma väestöltään vähenevillä alueilla toimivien vuokratalojen ja asumisoikeustaloyhteisöjen talouden parantamiseksi.
- Momentille 35.10.63 lisätään 5 000 000 euroa Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenoihin.
- Momentille 35.10.52 lisätään 1 miljoonaa euroa ja perusteluihin maininta, että määrärahan lisäys käytetään Porkkalan kansallispuiston perustamisen kustannuksiin.
- Momentille 35.01.64 lisätään 200 000 euroa ympäristöjärjestöjen avustuksiin.
- Momentille 35.10.22 lisätään 100 000 euroa ilmastopaneelin toimintaan.

**Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp
Eriävä mielipide 1**

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 19.10.2018

Riitta Myller sd
Sanna Marin sd
Katja Taimela sd

Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp Eriävä mielipide 2

Eriävä mielipide 2

Perustelut

Perussuomalaiset haluaa tähdätä ja panostaa Suomeen ja suomalaisiin tarjoamalla maallemme uuden, paremman sekä oikeudenmukaisemman suunnan, ei ainoastaan ensi vuodelle tai seuraavalle vaalikaudelle, vaan myös yli vaalikausien ulottuvalle ajalle. Tämä edellyttää rakenteellista uudistusta ja uudenlaista ajattelua, jotta nykyiset epäkohdat yhteiskunnassamme voidaan korjata ja kansalaisia jakava eriarvoistumiskehitys pysäyttää.

Suomalaisten kansallinen etu on aina perussuomalaisen politiikan ytimessä ja sen lähtökohtana. Tarjoamme työtä, turvaa ja oikeudenmukaisuutta suomalaisille. Ketään ei jätetä yksin. Kaikille suomalaisille taataan hyvät edellytykset menestymiseen työn ja yrittämisen kautta.

Ensinnäkin perussuomalaisten eduskuntaryhmä korostaa, että missään tukijärjestelmissä ei pidä olla tuulivoiman tuotantotukia mukana, koska maalle rakennetuista vaihtoehtoisista sähköntuotantotavoista tuulivoima on jo nyt edullisin tapa tuottaa sähköä. Perussuomalaiset katsoo samaten, että uusiutuvien energialähteiden tuotantotukia tärkeämpää olisi panostaa tuotekehitys- ja tutkimusrahoitukseen sekä investointitukiin. Näin voidaan kehittää edelleen teknologisia ratkaisuja, jolla hiiltä ja öljyä raaka-aineenaan käyttävien voimalaitosten ominaispäästöt olisivat minimoitavissa. Totuus kuitenkin on, että muualla Euroopassa esimerkiksi hiiltä käyttäviä laitoksia ei tulla ajamaan alas vielä kymmeneen vuosiin. Myös meidän pitää eduskuntaryhmämme mielestä ylläpitää näitä laitoksia juuri huoltovarmuutemme johdosta.

Toisaalta myös julkisten rakennusten home- ja sisäilmakorjauksiin tulisi kiinnittää enemmän huomiota. Perussuomalaisten mielestä kenenkään ei tulisi enää joutua asumaan tai oleskelemaan kosteus- tai homevaurioisissa tiloissa. Lisäksi eduskuntaryhmämme näkee, että rakennuskannasta huolehtiminen tulee nostaa poliittisen asialistan kärkipäähän, koska rakennukset ovat iso osa kansallisvarallisuuttamme.

Nyky-yhteiskunnassa yhtenä isona tekijänä tulee myös huomioida se, että työn perässä muuttavan työntekijän kannalta on olennaista, etteivät tällaiset henkilöt joudu kahden asunnon loukuun. Näin ollen eduskuntaryhmämme haluaakin ottaa ns. muuttoavustuksen tehokkaasti käyttöön, jotta voidaan kannustaa työntekijää vastaanottamaan työ silloinkin, kun se edellyttäisi muuttamista uudelle paikkakunnalle, ja täten pelkän työn vastaanottaminen aiheuttaisi työntekijälle vain kustannuksia. Samaten haluamme esittää lisäpanostusta liikkuvuusavustuksiin. Tähän tarkoitukseen voisi saada avustusta silloin, kun työ kestää vähintään kaksi kuukautta tai kokoaikatyössä työmatka kestää yli kolme tuntia päivässä tai osa-aikaisessa työssä yli kaksi tuntia päivässä.

Maassamme vietettiin taannoin taas asunnottomien yötä. Suomessa on noin 7 000 asunnottomia, joista noin viidennes elää täysin tyhjän päällä. Kehitys on ollut viime vuosina parempaan päin, mutta tilanne ei tällä vuosituhannella ole kuitenkaan muuttunut olennaisesti, ei ainakaan suomalaisten osalta. Me perussuomalaiset olemme varsinkin ihmeissämme siitä, että kantaväestöllä ei ole asuntoja, mutta muualta tulleille kyllä sellainen löytyy, vieläpä täysin kalustettuna.

Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp
Eriävä mielipide 2

Ensisijainen ratkaisu asunnottomuuteen on oman asunnon löytyminen, ja tässä tulee soveltaa ja edelleen kehittää erilaisia instrumentteja.

Koska asunnottomuus on monien hallinnonalojen ongelma, perussuomalaiset esittävät poikkihallinnollista toimintaohjelmaa, jossa painotetaan eri hallinnonalojen välistä yhteistyötä ja pyritään löytämään ratkaisuja asunnottomien eri ryhmien ongelmiin, ns. katto pään päälle kaikille suomalaisille -mallia.

Muutoinkin asumisen kalleuden ehkäisemiseen on tehtävä entistä enemmän töitä. Eduskuntaryhmämme mielestä eräs tällainen hyvä keino on juuri kiinteistöverotuksen alentaminen muiden muassa vakituisten asuntojen sekä vapaa-ajan asuntojen osalta. Muutoinkin suurehko osa kuluttajan sähkölaskusta muodostuu sähkönsiirrosta. Sähkönsiirron kustannustason laskeminen on perussuomalaisten mielestä tärkeä tavoite. Näin ollen esitämme, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla varmistetaan, että sähkönsiirron osuus kuluttajan sähkölaskusta pystytään pitämään kohtuullisena. Samalla tavoin haluamme auttaa kotimaista teollisuutta pysymään maassa. Tämän johdosta esitämme energiaveron laskemista Euroopan unionin minimitasolle.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa päätöstä tehdessään huomioon eriävässä mielipiteessä esitetyt näkökohdat.

Helsingissä 19.10.2018

Olli Immonen ps
Rami Lehto ps

Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp
Eriävä mielipide 3

Eriävä mielipide 3

Perustelut

Ilmastopolitiikka

On myönteistä, että hallitus on sisällyttänyt talousarvioon myös kestävän kehityksen arvion. Tämän lisäksi tarvittaisiin kuitenkin myös määrärahojen, vähintäänkin tärkeimpien tukien ja verotukien, ilmasto vaikutusten arviointi. Sellainen tulee sisällyttää seuraavien vuosien budjetteihin.

Hallitustenvälisen ilmastopaneelin IPCC:n uusin raportti tekee selväksi, että fossiilisista polttoaineista on luovuttava hyvin nopealla aikataululla. Seuraava vuosikymmen tulee olemaan ratkaiseva siinä, voidaanko katastrofaaliselta ilmastonmuutokselta vielä välttyä. Erot ilmastonmuutoksen haittavaikutuksissa ovat hyvin suuret jo 1,5 ja 2 asteen lämpenemisen välillä. Paneelin arvion mukaan maailman maiden nykyiset päästösitoumukset johtaisivat yli 3 asteen lämpenemiseen.

Raportin pohjalta on selvää, että päästötavoitteita on tiukennettava kaikissa maissa. Koko maailman tulee päästä päästöneutraaliuteen vuosisadan puoliväliin mennessä, mutta Suomessa tähän pitää päästä jo vuoteen 2030 mennessä, ja sen jälkeen hiilinielujen pitää olla päästöjä suuremmat.

Tässä tilanteessa on täysin ristiriitaista, että talousarvioon edelleen sisältyy tukia, jotka edistävät fossiilisten polttoaineiden käyttöä. Tämä vaikeuttaa ilmastotoimia ja tekee ne kalliimmiksi kuin niiden tarvitsisi olla. Valtiovarainministeriön arvion mukaan vuoden 2019 talousarvioon sisältyy ympäristölle haitallisia tukia 3,5 miljardia euroa. Koko ympäristöministeriön budjetti on alle 0,2 miljardia euroa. Tässä on räikeä epäsuhta.

Ilmastonmuutoksen hillintä edellyttää laajempaa muutosta koko yhteiskunnan ja talouden toimintatapaan, muun muassa siirtymistä kiertotalouteen. Suomi onkin pyrkinyt kansainvälisesti profiloitumaan kiertotalouden mallimaana. Tämän kanssa on ristiriidassa se, että resurssiviisauden edistämiseen tarkoitetut määrärahat laskevat edellisvuodesta. Kyse on pitkäjänteisestä muutoksesta, jonka määrärahojen ei pitäisi olla sidoksissa määräaikaan kärkeen.

On myös myönteistä, että Itämeren ja vesistöjen rehevöitymisen estämiseen on lisätty rahaa. Myös tässä on kyse pitkäjänteisestä asiasta, joka ei saisi jäädä projektiluontoiseksi. Itämereen valuvien ja merta rehevöittävien ravinteiden päästöjen vähentämisen kannalta ratkaisevaa on EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistus. Sen kautta voidaan vaikuttaa lähes koko Itämeren valuma-alueelta tuleviin rehevöittäviin päästöihin. Maatalouden tuen ehtojen kehittäminen siten, että vähennetään ravinnevalumia vesistöihin, tulee olla Suomen keskeinen tavoite EU:n maatalouspolitiikkaa uudistettaessa.

On myös otettava vakavasti uudet tutkimustiedot metsien osuudesta vesistöihin päätyviin ravinnevalumiin. Tästä on syytä tehdä johtopäätöksiä sekä metsätalouden tukia että metsien käsittelyä koskevia säädöksiä uudistettaessa.

Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp
Eriävä mielipide 3

Luonnonsuojelun määrärahat

Kuluvalla hallituskaudella luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenoja on leikattu rajusti. Hallituskauden aluksi menoja leikattiin dramaattisesti aiemmasta kehystasosta: 38 miljoonasta eurosta 18 miljoonaan euroon. Viime vuonna määrärahaa hieman kasvatettiin, mutta aiemmas-
ta tasosta ollaan jäljessä yhä yli 11 miljoonaa euroa.

Leikkaukset ovat vieneet merkittävän osan toimintaedellytyksistä sekä maanomistajien että ympäristöjärjestöjen kannattamalta, vapaaehtoisuuteen perustuvalta Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmalta (METSO). Lisäksi leikkaukset eivät ole mahdollistaneet yksityismaiden soidensuojelun täydennysohjelman toteuttamista.

Hallituksen mittavat luonnonsuojelualueiden hankintamenoleikkaukset, samaan aikaan kun hallituksen kärkihankkeissa edistetään metsien hakkuiden lisäämistä, vaarantavat luonnon monimuotoisuudesta huolehtimisen. Tämän huolen ovat tuoneet esille myös monet tutkijat, esimerkiksi meritoituneiden suomalaistutkijoiden julkilausuma (BIOS 2017). Suomi on sitoutunut Yhdistyneiden kansakuntien biodiversiteettisopimukseen ja luonnon monimuotoisuutta koskevaan Euroopan unionin strategiaan, jonka mukaan luonnon monimuotoisuuden katoaminen on pysäytettävä vuoteen 2020 mennessä. Hallitus on kuitenkin jo nyt myöntänyt, ettei tavoitteessa pysytä.

METSO- ja soidensuojeluohjelma ovat keskeisiä tapoja biodiversiteettisitoumusten saavuttamiseksi. Aiempien vuosien massiivisten leikkausten korjaamiseksi luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenojen palauttaminen aiemmalle tasolle ei yksin riitä, vaan tarvitaan lisärahoitusta viime vuosien merkittävän rahoitusvajeen paikkaamiseksi.

Luonnon monimuotoisuus hupenee hälyttävää vauhtia. Metsäluonnon lisäksi tarvitaan rahoitusta myös muiden vaarassa olevien elinympäristöjen monimuotoisuuden turvaamiseen: Suomessa on runsaasti tarvetta lisätä kosteikkojen ja lintuvesien hoitoa sekä raivata auki umpeenkasvaneita perinnebiotooppeja. Samoin soiden ennallistamiseen on tarvetta.

Lisäksi metsälain 10 §:n kohteiden eli erityisen arvokkaiden elinympäristöjen inventointia ei ole kattavasti tehty. Määrärahat tätä varten tulee saada viimeistään vuoden 2020 budjettiin.

Metsähallituksen rahoitus

Metsähallituksen luontopalveluiden vastuulla on Suomen kansallispuistot ja muut keskeiset retkeilykohteet ja niiden kävijäpalvelut. Näiden korjausvelka on tällä hetkellä noin 44 miljoonaa euroa ja kasvaa vuosi vuodelta. Hoitomäärärahojen niukkuuden vuoksi luontopalvelut on joutunut jo purkamaan pitkospuita, nuotiopaikkoja ja laavuja, jotka ovat tärkeitä retkeilyn kehittämisen kannalta. Hyvässä kunnossa olevat reitit ohjaavat ihmisten kulkua säästäen siten luontoa, helpottavat luonnossa liikkumista, josta koituu merkittäviä terveys- ja hyvinvointihyötyjä, mahdollistavat luontomatkailun ja tuovat näin merkittäviä aluetalous- ja työllisyshyötyjä. Retkeilyalueilla kävijöiden tyytyväisyys palveluihin on edelleen hyvä mutta laskusuunnassa, mikä korostaa toimenpiteiden kiireellisyyttä.

Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp
Eriävä mielipide 3

Olemassa olevien kansallispuistojen infrastruktuurista huolehtimisen lisäksi Suomen kansallispuistoverkosta tulee täydentää merellisellä kansallispuistolla Porkkalassa.

Metsien ja peltojen hiilinielujen kasvattaminen

Jotta ilmastonmuutoksen torjunnassa välttämättömien hiilinielujen kasvattaminen onnistuisi, metsätalouden tuet, esimerkiksi KEMERA-tuet, pitää suunnata uudelleen siten, että ne kannustavat kasvattamaan metsien hiilinieluja. Lisäksi avohakkuut tulee kieltää valtion mailla ja turvepohjaisilla metsämailla ja metsänomistajia tukea jatkuvaan kasvatukseen siirtymisessä.

Maatalouden puolella uusia turvepeltoja ei tulisi enää raivata. Lisäksi tulee laatia toimenpideohjelma siitä, miten peltomaan hiilisisällön kasvattamiseen 4 promillella vuosittain päästään.

Kalatiyet

Valtioneuvosto on hyväksynyt kansallisen kalatiestrategian maaliskuussa 2012 uhanalaisten vaelluskalojen suojelemiseksi. Kalatiestrategian tärkeimpänä tavoitteena on uhanalaisten ja vaarantuneiden vaelluskalakantojemme elinvoimaisuuden vahvistaminen. Tämä mahdollistuu vaellusyhteyden palauttamisella ja muilla luontaista lisääntymiskiertoa tukevilla toimenpiteillä, joita valtio on rahoittanut. Lisäksi kaikkien voimalaitosten kalatievelvoitteet on päivitettävä kattavasti. Ensisijainen vastuu kustannuksista kuuluu voimayhtiöille.

Vaelluskalojen elinolojen parantamisen rahoitus kuitenkin lähes puolittuu nyt, kun siihen suunnattu kärkihanke loppuu, eikä rahoitusta esitetä korvattavaksi mitenkään. Vaelluskalakantojen luontaista lisääntymiskiertoa vahvistaviin toimiin ja elinympäristökunnostuksiin suunnattua määrärahaa tulee lisätä, jotta uhanalaisten ja vaarantuneiden vaelluskalakantojemme elinvoimaisuus vahvistuu. Panostamalla vaelluskalakantojen tilaan voidaan parantaa myös mm. luontomatkailun edellytyksiä.

Ympäristöjärjestöjen tuet

Kuluvalla hallituskaudella ympäristöjärjestöjen määrärahoja on leikattu yhteensä 270 000 eurola. Leikkaukset ovat merkittävä haitta järjestöjen toiminnalle ja niiden tekemälle ympäristövalitus- ja kasvatustyölle. Ympäristökasvatuksen hankeavustukset ovat olleet kustannustehokas tapa edistää ympäristövastuullisuutta.

Järjestöjen rooli ympäristöneuvonnassa ja toiminnan ja päätösten seuraajina on korostunut entisestään, kun resursseja on leikattu ympäristöhallinnolta, ja toisaalta päätösten laillisuusvalvonta on jäämässä enenevässä määrin niistä jätettyjen valitusten varaan, kun esimerkiksi kaavoituksessa on heikennetty ELY-keskusten ja ympäristöministeriön ohjausvaltaa ja valitusoikeutta. Maakuntaudistuksen myötä yleisen edun valvonta uhkaa monissa ympäristöasioissa jäädä järjestöjen ja kansalaisten vastuulle.

Valiokunnan lausunto YmVL 31/2018 vp
Eriävä mielipide 3

Asuntopolitiikka

Sisäilmasta kotonaan sairastuneiden tilannetta tulisi helpottaa palauttamalla korjausavustus pahimmassa homeloukussa oleville kosteusvaurioisten omakotitalojen omistajaperheille. Tämä määräraha tulee palauttaa viimeistään vuoden 2020 talousarvioon.

Vuoden 2019 valtion talousarvioesityksessä hallitus esittää valtion asuntorahastosta maksettavaksi asuntoa kohti enintään 10 000 euron suuruista määräaikaista käynnistysavustusta sellaiseen vuokra-asuntorakentamiseen, joka kuuluu Helsingin seudun MAL-sopimuksen piiriin ja toteutetaan ns. pitkällä korkotuella muille kuin erityisryhmille. Helsingin seudun vuokra-asuntorakentamisen ja puurakentamisen vauhdittamiseksi määrärahaa tulisi korottaa yleensä ja lisätä tukisummaa asuntoa kohden silloin, kun kyse on puurakentamisesta.

Muin osin yhdyn asuntopolitiikassa sosiaalidemokraattien eriävään mielipiteeseen.

Määrärahat

Vähintään seuraavat määrärahalisäykset tulisi tehdä (miljoonaa euroa):

- 35.01.65.Järjestöjen avustukset ja ympäristöhoito +0,3
- 35.10.52 Metsähallituksen luontopalvelut (luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja retkeilyrakenteet) +4
- 35.10.52 Norpan suojelu +0,1
- 35.10.63 Luonnonsuojelualueiden hankinta +20
- 35.20.60 Käynnistysavustus, puurakenteiset ARA-asunnot +10.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 19.10.2018

Satu Hassi vihr